

Espoon ympäristöyhdistys ry

VASTASELITYS
11.3.2022

Helsingin hallinto-oikeus
Sörnäistenkatu 1 00580 HELSINKI
helsinki.hao@oikeus.fi

1

Viite: Helsingin hallinto-oikeuden vastaselityspyyntö 26564/2021, T2, ANV, 9.2.2022 liitteinen. Vastaselitykselle on saatu jatkoaika 11.3.2022 asti.

Asia: Vastaselitys Espoon kaupunginhallituksen lausuntoon 7.2.2022

Vastaselityksen antaja ja prosessiosoite:

Espoon ympäristöyhdistys ry - Esbo miljöförening rf
Varapuheenjohtaja Rainer Lahti
Sokinmäki 6 E, 02760 Espoo
rainer.lahti@saunalah.fi

Espoon ympäristöyhdistys ry (jatkossa Valittaja) on saanut tilaisuuden vastaselityksen antamiseen Hepokorvenkallion asemakaavaa ja asemakaavan muutosta koskevassa asiassa alue 633300, 65. kaupunginosa Högnäs ja 63. kaupunginosa Järvenperä. Valittaja on perehtynyt Espoon kaupunginhallituksen lausuntoon (7.2.2022) ja esittää tässä käsityksensä ja tuo samalla lisäperusteluja varsinaiseen valituskirjelmään (jätetty 28.12.2022).

Sisällys

Tarkoituksenmukaisuusväite	3
Hallintolain toissijaisuusväite.....	4
Hankkeen suhteesta ylempiin kaavatasoihin.....	4
YVA-menettelyn soveltamistarve	5
Lausunnon perustelut	7
1. Aluksi.....	7
2. Asemakaavan tausta	8
3. Asemakaavan tavoite	9
4. Asemakaavan suunnittelualue ja sisältö pääosiltaan.....	10
5. Osallistumis- ja vuorovaikutusmenettely	12
6. Asemakaava tukee valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita.....	12
7. Asemakaava tukee maakuntakaavan tavoitteita	13

8. Asemakaava on sekä voimassa olevan yleiskaavan että hyväksytyin uuden yleiskaavan mukainen	15
9. Asemakaava perustuu lain edellyttämiin selvityksiin	16
9.1. Lämmön talteenotto	16
9.2. Ilmastovaikutusten arviointi osoittaa hankkeen olevan erittäin merkittävä hiilineutraaliustavoitteen kannalta	18
9.3. Asemakaavan mahdollistaman hankkeen sähköntarve on selvitetty riittävällä tavalla	21
9.4. Valosaaste	23
9.5. Hukkalämmön vaikutus ympäristössä	24
9.6. Meluvaikutukset	26
9.7. Maisemavaikutukset	27
9.8. Vesistövaikutus rakentamisvaiheessa ja poikkeustilanteessa	29
9.9. Mahdollisten jäähdytysvesien vaikutukset	31
9.10. Luontoselvitykset	33
10. Asemakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyt sisältövaatimukset	37
11. YVA-menettely ei ole tullut sovellettavaksi, kaavan vaikutukset on arvioitu maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti	39
Yhteenveto	42
LIITTEET	42

VASTASELITYS

Vastaselityksen alussa tuodaan valittajan yleinen näkemys lausunnon sisällöstä. Tämän jälkeen esitetään yhteenveto lausunnon käsittelemiin laillisuusperusteisiin. Lopuksi esitetään kaupunginhallituksen lausuntoa pohjana käyttäen yksityiskohtaisemmat kommentit sen eri asiakohtiin [hakasulkeissa].

Yleistä kaupunginhallituksen lausunnon sisällöstä

Valittaja toteaa, että kaupunginhallituksen lausunto keskittyy pääasiassa toistamaan kaava-aineiston tekstiä ja siinä esitettyjä tavoitteita ja väitteitä kaavan hyötyvaikutuksista, mutta ei edelleenkään esitä mitään konkreettisia perusteita niiden todentamiseksi. Lisäksi lausunto jatkaa useiden kaava-aineiston - täysin hankkeesta riippumattomien - hyötyjen esittämistä hankkeen aikaansaamina, kuten jatkossa esitetään.

Lausunto vuoroin vähättelee, vuoroin korostaa hankkeen väitettyjen energia- ja ilmastovaikutusten merkitystä. Lausunnossa toistetaan hiilineutraali-termiä, vaikka se ei hankkeessa voi toteutua. Valittaja pyytää

kunnioittavasti hallinto-oikeutta kiinnittämään huomioita asioiden edellä esille tuotuun esittämistapaan perehtyessään lausuntoon ja valitusaineistoon.

Toinen huomionarvoinen havainto on, että lausunto ei sanallakaan kommentoi eräitä valituksen keskeisiä valitusperusteita. Ehkä olennaisimpana mainittakoon valituksessa esille tuotu ja perusteellisesti käsitelty Hepokorven (100 MW) ja Kolabackenin (uusimman hankeaineiston mukaan jopa 200 MW) muodostaman kokonaishankkeen yhteisvaikutus. Lausunnossa, sen enempää kuin asemakaavassakaan, ei yhteisvaikutusta käsitellä. Useassa kohdin lausuntoa näkyy myös pyrkimys johtaa huomio pois valitusaiheiden tosiasiallisesta sisällöstä ja perusteista.

Kolmanneksi on selvää, ettei valitusvaiheessa enää voi täydentää riittämättömiä selvityksiä tai muuttaa niiden sisältöä. Yllättäen kuitenkin lausunto antaa hankkeen keskeisistä vaikutuksista täysin aiemmin ilmoitettujen väitteiden vastaisia tai niitä peruuttelevia uusia tietoja. Pyritäänkö uusilla tiedoilla perustelemaan ennen muuta lämmön talteenoton väitettyä vapaaehtoisuutta ja jopa talteenoton sijaan sittenkin tarvittavaa vesijäähdytystä? Lausunnon johdosta yhä epäselvemmäksi käyvä kuva hankkeen ympäristövaikutuksista osoittaa kiistatta, että hankkeesta käytettävissä olleen tiedon taso hankkeen pohjana on ollut täysin riittämätöntä ja todentamatonta.

Lausunto myös esittää valituksen perustuvan suurelta osin väärin lähtöoletuksiin tai lähtöoletusten väärin tulkintoihin ja että siten myös pääosin tarkastelujen tulokset ja päätelmät olisivat virheellisiä. Väitetä lausunto ei perustele mitenkään.

Valituksessaan Valittaja on tuonut esille ja konkreettisesti osoittanut selvitysten riittämättömyyden ja asemakaavapäätöksen lainvastaisuuden. Velvollisuus todennettavissa olevien ja riittävien selvitysten tekemisestä ja päätelmien oikeellisuudesta on yksinomaan hankkeella. Vain tämän velvoitteen arvioinnilla on asiassa merkitystä. Hankkeen mahdollinen näkemys Valittajan puhtaasti valituksensa perusteluna tekemästä tarkastelusta ei vaikuta tuohon velvollisuuteen mitenkään.

Joitain keskeisiä seikkoja kaupunginhallituksen lausunnon laillisuusperustetulkinnosta

Tuotakoon aluksi esille se asemakaavan ja sen vaikutusten arvioinnin vähälle huomiolle jäänyt ongelma, että mahdollinen toimija ja tämän laitoksen osalle suunnittelemaat toteutusratkaisut ovat edelleen täysin tuntemattomia. Tämä on Valittajan mielestä olennaista pitää mielessä arvioitaessa tehtyjen tarkastelujen ja päätelmien riittävyttä ja asianmukaisuutta.

Tarkoituksenmukaisuusväite

Kaavaa laadittaessa on selvitettävä sen merkittävät vaikutukset, ja juuri vaikutuksen merkittävyys on selvitysvaatimuksen itsenäinen, pakottava kriteeri. MRL:n keskeisiä edellytyksiä on mahdollisuus arvioida kaavan sisältövaatimuksia, mikä osaltaan edellyttää niiden ymmärtämiseksi keskeisten vaikutusten tunnistamista ja riittävää selvittämistä. Valituksen keskeisiä, todennettuja perusteita on hankkeen energia- ja ilmastovaikutusten suuri merkitys ja niiden selvittämisen laiminlyönti.

Kun mitään konkreettista valituksen perusteita vastaan ei ole esittänyt, kaavoittaja näyttää pyrkivän ratkaisemaan ongelman väittämällä perusteissa olevan kyse tarkoituksenmukaisuudesta laillisuusperusteen sijaan. Väitteen tueksi kaupunginhallituksen lausunto ei esitä mitään näyttöä. Väitteelle ei olisikaan perusteita, koska valituksen aiheena on nimenomaan asemakaavan sisältövaatimusten vastaisuus tai niiden todentamisen

mahdottomuus riittävien selvitysten puutteessa, mitkä valitus on myös yksityiskohtaisin tarkasteluin perustellut.

Valitus ja kaava-aineisto osoittavat kiistatta, että mm. ilmasto- ja energiavaikutukset ovat hankkeen itsensä sen keskeisimpinä esittämiä vaikutuksia ja siten osa kaavapäätöksen merkittävintä intressipunnintaa. Ilmasto- ja energiavaikutukset ovat erittäin merkittäviä myös hankkeen aiheuttamien ympäristöhaittojen ja niiden arviointitarpeen ymmärtämisen kannalta. Ilman näitä selvityksiä ei asemakaavan sisältövaatimusten toteutumista ole voitu arvioida. Myös Uudenmaan ELY-keskus on edellyttänyt hankkeen selvittävän em. vaikutuksia erillisellä ilmastovaikutusten arviolla.

Valittajan valitus perustuu siten MRL:n kaavalle asettamiin sisältövaatimuksia koskeviin laillisuusvaatimuksiin.

4

Hallintolain toissijaisuusväite

Kaupunginhallituksen lausunto esittää, etteivät valituksen edellyttämät hallintolain vaatimukset tulisi noudatettavaksi MRL:n syrjäyttäessä sen erityislakina. Valittaja katsoo, että sellainen tulkinta voisi rajatusti koskea erityislaissa (MRL) erikseen säädettyjä asemakaavoitusta koskevia hallintovaatimuksia. Valittajan valitus kohdentuu kuitenkin hallintolain yleisiin, aina noudatettaviin vaatimuksiin, kuten päätöksen perustelemisen, tasapuolisen kohtelun ja selvityksen hankkimisen vaatimuksiin. MRL ei esitä niitä korvaavia tai poissulkevia säädöksiä. Hallintolain vaatimukset samoin kuin se millä tavalla niitä on jätetty huomioimatta, käyvät selvästi ja perustellusti valituksesta ilmi.

Kaupunki ei pyri perustelemaan valituksen vastaista näkemystään siitä, että olisi hallintolakia kuitenkin noudattanut.

Valittaja korostaa sen merkitystä, että hankkeen väittämillä lukuisilla positiivisilla vaikutuksilla ja niistä esitetyillä vaikuttavilla luvuilla on tarkoituksensa. Näitä vaikutuksia, kuten kunnan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen tai vaikutus kunnan työllisyyteen, on pidettävä kuntalaisten kannalta hyvin merkittävinä. Siten on täysin perusteltua odottaa, että lukujen tueksi kunnassa annettaisiin arvioinnin mahdollistavaa, selkeää ja todennettavaa selvitystä. Kun näin ei ole tapahtunut, katsoo Valittaja syntyneen valituksessa kuvatuin perustein selkeästi myös hallintolain vastainen tilanne ja päätös, joka on hallintolain vastainen ja täysin erillään erityislaista.

Kaupungin tulkinta valituksen laillisuusperusteen puuttumisesta tarkoittaisi, että hankkeen edistämiseksi voisi aina tarpeen mukaan esittää mitä tahansa, painavia ja päätöksenteon kannalta merkittäviä lukuja ja argumentteja, ilman että niitä koskisivat riittävän selvittämisen ja perustelemisen vaatimukset sekä MRL:n että hallintolain kontekstissa. Tämä on keskeinen laillisuuskyseminen, sillä kaavoittajan tulkinta mahdollistaisi todentamattoman ja siten myös vääran ja harhaanjohtavan tiedon käyttämisen päätöksen perusteena. Se taas myöhemmin väistämättä paljastuessaan pahimmillaan johtaisi kuntalaisten luottamuksen romahtamiseen vuorovaikutukseen ja päätöksentekoon.

Hankkeen suhteesta ylempiin kaavatasoihin

Kuten edempänä kaupunginhallituksen lausunnon kyseisen kohdan yhteydessä tarkemmin käydään läpi, on asemakaavan perustelemisen voimassa olevalla yleiskaavalla sen vanhentuneisuuden johdosta monella tapaa kestävämpi. Hanke on myös maakuntakaavan vastainen. Uusimaa 2050 -kaava, joka toisin kuin kaavan päätösaineisto esitti, oli päätöksen tekohetkellä voimassa, eikä salli asemakaavan mukaista rakentamista

alueella. Ottaen huomioon hankkeen vähintäänkin maakunnallinen merkitys, ei sen ratkaiseminen asemakaavalla ole perusteltua maakuntakaavan vastaisena ja ennen siitä riippuvan yleiskaavan lainvoimaa.

YVA-menettelyn soveltamistarve

Mittava, selvittämätön jäähdytystarve on selkein, mutta ei ainoa valituksen perusteista, jotka osoittavat tällaisen hankkeen YVA-menettelyn välttämättömyyden normaalin asemakaavoituksen vaikutusten arvioinnin sijaan. Valituksessa esitetty todistelu tekee selväksi, miten hankkeen merkittävien vaikutusten arviointi asemakaavatasolle jätettynä ei ole toteutunut edes perustietojen esittämisen tasolla.

5

Kaupunginhallituksen lausunto ei ole YVA-soveltamistarpeen suhteen esittänyt mitään valituksen perusteluita vastaan. Sen sijaan lausunto on täysin yllättäen tuonut esille uusia, viranomaisille ja osalliselle aiemmin annettun käsityksen vastaisia tietoja. Ne koskevat mm. laitoksen sittenkin tarvitsemaa vesijäähdytystä, jonka lausunto vieläpä väittää olevan toteutettavissa vesijohtovedellä. Kuten Valittaja ko. lausunnon kohdan yhteydessä (kohta **11. YVA-menettely ei ole tullut sovellettavaksi, kaavan vaikutukset on arvioitu maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti**) perustelee, olisi tuo toteutustapa aivan poikkeuksellinen ja epäuskottava, eikä tietona mitenkään hyväksyttävissä jälkikäteen ilman perusteellisia selvityksiä. On selvää, ettei tällainen selvitysmenettely voi tapahtua enää ko. lausunnossa. Sen sijaan se vahvistaa YVA-tarveharkinnan puutteiden suhteen valituksessa esitettyjä argumentteja.

Kuten valitus havainnollisti, on laitoksen valtavan lämpötehon johtamisella ympäristöön todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia, vaikkei se edellyttäisi vesijäähdytystä. Siten pelkkä jäähdytystapa, tuntematta lainkaan ympäristöön aiheutuvaa lämpötehoa, ei yksin ole voinut olla kriteeri terveharkinnan tekemättä jättämiseksi.

Jäähdytystarve on erittäin keskeinen tekijä ympäristövaikutusten arviointitarpeen ymmärtämisen kannalta, ja sen selvittämättä jättäminen YVA-lain 12 §:n sekä veloitteen hankkeelle tarkemmin määrittävän YVA-asetuksen 1§:n vastaista. Edes Uudenmaan ELY-keskuksen lausunnon (valituksen liite 3) nimenomainen vaatimus ei johtanut tiedon toimittamiseen.

Valittaja haluaa myös kiinnittää huomiota kaupunginhallituksen lausunnon toteamiin ”tarkentuneisiin tietoihin” jäähdytyksestä verrattuna Uudenmaan ELY-keskuksen ”alustavaan arvioon”. Ne ovat merkittäviä siksi, että tietoja on hankkeen antamina pidettävä nimenomaisesti YVA-lain ja YVA-asetuksen tarkoittamina lieventävinä seikkoina, jotka hanke voi antaa välttääkseen YVA-menettelyn. Näin on Valittajan näkökulmasta tosiasiallisesti tapahtunut, kun YVA-harkintaa ei sen johdosta ole tehty. Tilanne on laitton, koska lieventävät seikat voivat olla vain todennetusti vaikuttavia ja spekulatiivisuutta tai epävarmuuksia sisältämättömiä, mitä ei ole mitenkään dokumentoitu ja todettu. Näitä edellytyksiä täyttämättömiä lieventämistoimia voitaisiin pitää keinona kiertää YVA-vaatimus, eikä niitä siksi voida käyttää tarveharkinnassa.

Ei ole sattumaa, että tämän mittakaavan jäähdytystä ympäristöön vaativat teollisuuslaitokset sijaitsevat tyypillisesti merivesijäähdytyksen äärellä, kuten Suomen ainoa lähes samankokoinen Haminan datakeskus. Valittaja painottaakin, että jäähdytystarpeen selvittämisen sijasta hanke on määrätietoisesti antanut niin viranomaisten kuin päättäjienkin ymmärtää yksiselitteisesti vain niin, että hukkalämpö voidaan myös kesäaikaan hyödyntää kokonaisuudessaan kaukolämmöksi tai ottaa talteen – eikä johtaa ympäristöön. Viranomaisella ei siten ole voinut olla YVA-lain hankkeelta edellyttämää riittävää ja oikeaa tietoa arvionsa tekemisen pohjaksi.

Laitoksen todellinen jäähdytystarve ja siitä seuraavan ympäristövaikutuksen mittakaava on Valittajan valituksessaan osoittamalla tavalla erittäin merkittävä. YVA-lain tapauskohtainen soveltaminen tulee tehdä, mikäli hankkeella todennäköisesti on YVA-laissa lueteltuja laitoksia vastaavia merkittäviä vaikutuksia. Oikeuskäytännön mukaan YVA-tarveharkinnassa tulee noudattaa varovaisuusperiaatetta, eli soveltaminen on

aina tarpeen perustavan epäilyn jäädessä em. kaltaisista vaikutuksista. Olennainen epävarmuus hankkeen merkittävistä vaikutuksista on arviointivelvollisuutta puoltava näkökohta. Valituksessa on ensinnäkin kiistatta osoitettu, että käytettävissä ollut tieto on jättänyt vahvan ja perustellun epäilyksen laitoksen toteutustavasta ja vaikutuksista. Lisäksi kyse on vähintäänkin mittakaavaltaan ja tekniseltä toteutukseltaan uudentyypisistä hankkeesta.

YVA-menettelyn tarpeen tunnistamisen kannalta Valittaja painottaa vielä aivan erityisesti kokonaishankkeen eli lämpöteknisesti toisiinsa kytkeytyvien datakeskusten yhteisvaikutuksen selvittämisen välttämättömyyttä. Tämä merkittäviä vaikutuksia aiheuttava tuotannollis-tekninen kytkeytyminen saman toiminnanharjoittajan kokonaishankkeessa on merkittävä YVA-tarvetta puoltava seikka (mm. KHO 2003:40). Datakeskushanke-kokonaisuutta olisi tullut tarkastella yhtenä hankkeena sen ympäristövaikutusten olennaisesti riippuessa juuri kokonaishankkeen tehosta ja toteutuksesta. Tästä veloitteesta ei ole voinut välttyä esimerkiksi sillä, että Kirkkonummen tarkoitukseltaan vastaava osahanketta ei ollut hyväksytty arvioinnin aikana, koska kyse ei ole erillisistä hankkeista, vaan nimenomaan saman toimijan kokonaishankkeen toteutuksesta riippuvasta vaikutuksesta. Hankkeita ei voida pilkkoa pienemmiksi osiksi ja näin kiertää YVA-velvollisuus. Asiasta on lukuisia Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksiä.

Kaupunginhallituksen lausunto ja Valittajan asiakohtaiset kommentit

Seuraavassa otteet Espoon kaupungin lausunnosta *kursiivilla*, Valittajan kommentit [hakasuluissa].

Espoon kaupunki pyytää ensinnäkin, että hallinto-oikeus käsittelee valituksen kiireellisenä maankäyttö- ja rakennuslain 188 §:n 2 momentin nojalla.

Espoon kaupunki kiistää vaatimuksen valtuuston hyväksymän Hepokorvenkallion asemakaavan kumoamisesta ja pyytää kunnioittavasti, että hallinto-oikeus hylkää valituksen lakiin perustumattomana.

Toimivalta

Espoon kaupungin hallintosäännön I osan 2. luvun, kaupunginhallituksen tehtävät ja ratkaisuvallta, 3 §:n 30 kohdan mukaan kaupunginhallitus antaa selityksen valtuuston päätöstä koskevan valituksen johdosta, jos kaupunginhallitus katsoo voivansa yhtyä valtuuston päätöksen lopputulokseen.

Keskeinen lainsäädännöllinen tausta

Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) 9, 50, 54, 57, 62 §, sekä perusteluissa mainitut

.....

Lausunnon perustelut

1. Aluksi

Espoon kaupunki katsoo, että valituksessa esitetyt väitteet energia- ja ilmastotarkastelun osalta ovat pääosin asemakaavan mahdollistaman hankkeen tarkoituksenmukaisuutta koskevia valittajan arvioita ja näkemyksiä, jotka eivät ole kunnallisvalituksen edellyttämiä laillisuusperusteita asemakaavan lainmukaisuuden kiistämiseksi. Asemakaavan mahdollistaman hankkeen lähtötiedot sekä siihen liittyvät selvitystarpeet ja vaikutukset on tunnistettu ja tutkittu kattavasti kaavoituksessa siten kuin maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää. Asemakaavassa on annettu kaavatasolla tarpeelliset määräykset hankkeen vaikutuksia koskien. Lausunnossa perustellaan tarkemmin valituksen johdosta, miten kyseessä olevaa yhteiskunnallisesti erittäin tärkeää hanketta koskeva kaavoitusmenettely, asemakaavan sisältö ja sen hyväksymistä koskeva päätös ovat lainmukaiset.

Espoon kaupunki katsoo, että maankäyttö- ja rakennuslaki erityislakina syrjäyttää hallintolain (434/2003), joka on yleislaki, asemakaavan lainmukaisuuden arvioinnissa. Selvyyden vuoksi kaupunki toteaa, että tästä lausunnosta sekä kaavaselostuksesta tarkemmin ilmenevällä tavalla menettely ja päätös ovat täyttäneet myös hallintolain vaatimukset muun ohella asian selvittämisestä ja päätöksen perustelemisesta.

7

[Alustuksessa valituksen laillisuusperusteista esitetystä:

Valittaja pitää valituksen perusteella toistaiseksi kiistattomana, että hankkeella on Fortumille erittäin suuri taloudellinen merkitys, mutta kiistanalaiseksi osoitettuna, onko hankkeella mitään positiivisia, ainakaan merkittäviä yhteiskunnallisia vaikutuksia. Valituksen perusteella vaikutukset saattavat osoittautua pikemminkin kielteisiksi. Joka tapauksessa väitetyt vaikutuksia ei ole vaadittavin selvityksin osoitettu.

Espoon kaupungin lausunnossa valituksen sisältö on tulkittu monin tavoin väärin:

Valittaja korostaa, että valituksessa ei vedota tarkoituksenmukaisuusnäkömyksiin vaan ennen kaikkea laillisuusperusteisiin MRL:n osalta. MRL:n keskeisiä edellytyksiä on mahdollisuus arvioida kaavan sisältövaatimuksia, mikä edellyttää keskeisten vaikutusten tunnistamista ja riittävää selvittämistä.

Valituksessamme on tuotu selvästi esiin, että tarvittavia selvityksiä ei ole tehty. Perusteluina toimme esiin sen, että hankkeesta on edellytetty ilmastovaikutusten arviointia, ja että myös ELY-keskus on edellyttänyt lausunnossaan useiden vaikutusten tarkempaa lisäselvittämistä.

Valittaja pitääkin selvästi osoitettuna, että valitus ei koske kaavan tarkoituksenmukaisuutta, vaan MRL:n sille asettamia nimenomaisia, sisältövaatimuksia koskevia laillisuusvaatimuksia.

Valittajan valitus kohdentuu hallintolain yleisiin, aina noudatettaviin vaatimuksiin, kuten päätöksen perustelemisen, tasapuolisen kohtelun ja selvityksen hankkimisen vaatimuksiin. MRL ei esitä niitä korvaavia tai poissulkevia säädöksiä. Hallintolain vaatimukset, samoin kuin se, millä tavalla niitä on rikottu, käyvät selvästi ja perustellusti valituksesta ilmi.

Valituksen laillisuusperusteen puuttumisesta esitetty tulkinta tarkoittaisi, että hankkeen edistämiseksi voisi aina tarpeen mukaan esittää mitä tahansa painavia ja päätöksenteon kannalta merkittäviä lukuja ja argumentteja, ilman että niitä koskisivat riittävän selvittämisen ja perustelemisen vaatimukset MRL:n ja

hallintolain kontekstissa. Tämä on keskeinen laillisuuskytymys, sillä kaavoittajan tulkinta mahdollistaisi todentamattoman ja siten myös väärän ja harhaanjohtavan tiedon käyttämisen päätöksen perusteena. Se taas myöhemmin paljastuessaan pahimmillaan johtaisi kuntalaisten luottamuksen romahtamiseen vuorovaikutukseen ja päätöksentekoon.

Valittaja korostaa sen merkitystä, että hankkeen väittämällä lukuisilla positiivisilla vaikutuksilla ja niistä esitetyillä vaikuttavilla luvuilla on tarkoituksensa. Se tarkoitus on kuvan muodostaminen hankkeesta intressipohdintaan vaikuttamiseksi ja sitä myötä myönteisen päätöksen aikaansaamiseksi. Näitä vaikutuksia, kuten kunnan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen tai vaikutus kunnan työllisyyteen, on pidettävä kuntalaisten kannalta hyvin merkittävänä. Siten on täysin perusteltua odottaa, että lukujen tueksi annetaan arvioinnin mahdollistavaa, selkeää ja todennettavaa selvitystä. Kun näin ei ole tapahtunut, katsoo Valittaja syntyneen päätöksen olevan valituksessa kuvatuin perustein selkeästi myös hallintolain vastainen.]

2. Asemakaavan tausta

Hepokorvenkallion alueen soveltuminen teollisuus- ja työpaikkatoimintaan on selvitetty jo ennen asemakaavan laatimista yleiskaavan tasolla. Espoo kasvaa kaupunkina voimakkaasti ja maankäyttöpaineet ovat kaupungin alueella suuret. Kestävän liikkumisen edistämiseksi saavutettavuuden kannalta parhaille, joukkoliikenteeseen tukeutuville sijainneille Espoossa on tarkoituksenmukaisinta keskittää asumista ja tiivistä elinkeinotoimintaa. Paljon tilaa vaativia elinkeinoelämän ja teknisen huollon toimintoja ei ole maankäytön ja liikenteen yhteensovittamisen näkökulmasta ensisijaista sijoittaa muun yhdyskuntarakenteen sisään parhaille saavutettavuusvyöhykkeille. Käytännössä tämä tarkoittaa, että datakeskuksen kokoluokan hankkeet on perusteltua sijoittaa yhdyskuntarakenteen reuna-alueille, kuitenkin niin, että olemassa oleva infrastruktuuri on saavutettavissa. Hepokorpi sijaitseekin kaupunkikeskusten näkökulmasta yhdyskuntarakenteen reunalla, mutta kuitenkin liikenneyhteyksien ja toimintoja palvelevan infrastruktuurin välittömässä läheisyydessä.

Kaavaselostuksesta tarkemmin ilmenevällä tavalla datakeskusten sijoituspaikkoja on kartoitettu tarkkaan koko pääkaupunkiseudun alueella. Sijoituspaikan etsinnässä tärkeimpinä kriteereinä ovat olleet:

- Riittävän kokoinen yhtenäinen rakentamisalue, joka ylemmissä kaavatasoissa mahdollistaa teollisuus- ja työpaikkarakentamisen alueelle.
- Hyvät liikenneyhteydet.
- Hukkalämmön hyödyntäminen on mahdollista (hydraulinen kaukolämpöverkko lähellä). Mitä kauempana kaukolämmön lähde sijaitsee loppukäyttäjistä, sitä suurempi lämpöhäviö lämmönsiirrossa muodostuu.
- Muun kaupunkitekniikan läheisyys (vesihuoltoverkko, tietoliikenneverkko).
- Sähkön korkeajänniteverkko lähellä suunnittelualuetta mahdollistaen tarvittavan sähkökapasiteetin.

Hepokorven alue täyttää kaikki edellä mainitut vaatimukset ja on näin ollen erittäin poikkeuksellinen alue Espoossa ja koko pääkaupunkiseudulla. Aluetta on suunniteltu pitkään Espoon tärkeäksi kehittyväksi teollisuustoimintojen ja työpaikkojen alueeksi, kuten ylemmät kaavatasot osoittavat.

Kehä III:n varsi melu- ja ilmanlaatuongelmineen rajaa alueen maankäyttömahdollisuuksia ja

heikentää aluetta myös virkistysarvojen näkökulmasta. Alueelta ei ole tunnistettu luonnonsuojelulla tiukasti suojeltuja luontoarvoja. Alue on liikenteellisesti hyvin saavutettavissa ja myös raskaamman kaluston logistiikka onnistuu Kehä III:n eritasoliittymän Järvenperänsolmun (Träskändansolmun) kautta. Suunnittelualue ei ole aikaisemmin lähtenyt toteutumaan alueen maanomistuksesta johtuvien haasteiden takia. Alue on kuitenkin tiedostettu kaupungilla jo pitkään tulevaisuuteen teollisuus- ja työpaikkarakentamisen keskittymäksi. Alueen pitkään rakentamatta ollut korkean potentiaalisen työpaikka-alue on nyt mahdollista toteuttaa erittäin tärkeän datakeskushankkeen myötä.

[Kaavan taustasta esitetystä:

Alueen yleiskaava on vanhentunut ja valituksessa on tuotu tämä esiin kattavasti.

Valittaja kiinnittää, hankkeen luonteen ja soveltuvuuden tulkinnan osalta huomiota - ylempien kaavojen tilanne huomioiden – siihen, miten Kirkkonummen täysin vastaavanlaisen datakeskushankkeen osalta kaavoittaja on hallinto-oikeudessa korostetusti painottanut, ettei kyse ole teollisuus- vaan yhteiskuntahuollon toiminnosta ja sopii alueelle siksi. Valittaja katsoo tällaisen ristiriidan osaltaan edellyttävän perusteellisempaa hankkeen luonteen selvittämistä ja soveltuvuustarkastelua.

Vaihtoehtoisten sijaintien selvittämisen suhteen Valittaja toteaa, ettei kaupunginhallituksen lausunto edelleenkään esittele yhtään valituksessa edellytettyä, todennettavaa ja vuorovaikutuksessa tai päätöksenteossa käsiteltyä selvitystä. Sama koskee toteutustavan vaihtoehtoja. Pelkkä väite valitun toteutuksen välttämättömyydestä ja ehkä taustalla tehdystä selvityksestä, tai pelkkä kriteerien luettelu, edustaa korkeintaan dokumentoimatonta nollavaihtoehtoverailua, joka ei täytä MRL:n selvitysvaatimusta.

Valittaja katsoo, että datakeskuksen väitetty ”erityinen tärkeys” odottaa todentuaan valituksen vaatimia selvityksiä.]

3. Asemakaavan tavoite

Asemakaavan tavoitteena on mahdollistaa datakeskuksen, datakeskuksen hukkalämpöä hyödyntävän lämpöpumpputyösköön sekä kantaverkon 400/110 kV sähköaseman vaatimien toimintojen sijoittaminen Hepokorven alueelle. Datakeskushanke perustuu Espoon kaupungin ja Fortumin vuonna 2017 tekemään yhteiseen sitoumukseen Espoon kaukolämmön muuttamisesta hiilineutraaliksi 2020-luvulla sekä kaupungin ja Fortumin tammikuussa 2020 allekirjoittamaan sopimukseen yhteisestä kehittämisestä. Hepokorven datakeskushanke on yksi merkittävimmistä hankkeista hiilineutraalin ja kustannustehokkaan kaukolämmön tuottamiseen Espoossa.

Espoon kaupungin toimintaa ohjaavassa Espoo-tarinassa todetaan, että osana verkostomaista metropolialuetta Espoo kehittyy taloudellisesti, ekologisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestäväksi kaupunkina. Espoo-tarinassa myös painotetaan, että kaupungissa edistetään hiilivapaan energian käyttöä ja energiatehokkuuden parantamista sekä julkisissa että yksityisissä kiinteistöissä ja rakennuksissa. Espoo-tarinan tavoitteena on, että Espoosta luodaan hiilineutraali vuoteen 2030 mennessä.

Asemakaavan selostuksessa todetun mukaisesti alueelle kaavailun suuren kokoluokan (100 MW) datakeskuksen hukkalämmöllä voidaan tuottaa 80 000 loppukäyttäjän tarvitsema

lämmitystarve ja korvata iso osa nyt käytössä olevasta kivihilikapasiteetista. Kaukolämmön tuottaminen hiilineutraalisti on yksi Espoon tärkeimmistä ilmastoteoista. Hepokorven alueelta kaukolämpöverkkoon liittyminen on helppoa, ja kaukolämmön piirissä sijaitsee lähes koko Espoo.

Asemakaavalla luodaan myös edellytykset sijoittaa alueelle uusi kantaverkon sähköasema. Kantaverkkoyhtiö Fingrid on esittänyt tarpeen uudelle sähköasemalle, jolla turvataan koko pääkaupunkiseudun sähkönjakelua. Hepokorven sijainti on tunnistettu sähkönjakelun näkökulmasta hyväksi paikaksi, koska alueen läpi kulkee kantaverkon suurjännitelinja. Alueelle sijoituvalla sähköasemalla on koko pääkaupunkiseudun näkökulmasta merkittäviä positiivisia vaikutuksia.

[Asemakaavan tavoitteesta esitetystä:

Valittaja kiinnittää huomiota siihen, miten kaupunginhallituksen lausunto esittää ns. ”hiilineutraalin” kaukolämmön tuotannon jälleen hankkeen keskeisenä tavoitteena. Kaukolämmön muuttamista hiilineutraaliksi on siten pidettävä hankkeen yhtenä tärkeimpänä, ilmeisen positiivisena vaikutuksena, jolla asemakaava on saatu hyväksytyä valtuustossa. Jos oletukset eivät pitäisikään paikkansa, vaikutukset voivat kuitenkin osoittautua myös väitettyä heikommiksi tai jopa negatiivisiksi ja aiheuttaa seurauksena myös isoja haittavaikutuksia ympäristöön, kuten valitus osoittaa. Vaikutuksia ei ole mahdollista arvioida ilman MRL:n edellyttämiä riittäviä selvityksiä. Se, että ko. vaikutuksia lausunnon kohdassa 9.3. väitetäänkin tarkoitushakuisesti vain ”lisätuotteeksi”, ei muuta tosiasiaa.

Valittaja pitää hämmästyttävänä, että hiilineutraalius-käsitettä käytetään hallinto-oikeudellekin osoitetussa lausunnossa, vaikka käyttö ei perustu tosiasioihin. Lausunto osoittaa valituksen mukaisesti hallintolain velvoitteiden laiminlyöntiä. Edelleen lausunto väittää ”korvattavan suuren osan kivihilikapasiteetista”, vaikka valitus ja viralliset päästöluvut osoittavat, että tosiasiallinen kivihiihen päästökin on nykyisin paljon väitettyä päästövähennemää pienempi.

On myös olennaista huomata, että asemakaavan päätarkoitus eli datakeskus ei ole millään lailla edellytys (joka tapauksessa tarvittavalle) kantaverkkoasemalle tai helpota kantaverkon tilannetta. Valittaja ei vastusta aseman rakentamista alueelle, mutta toteaa, että rakentaminen ei mitenkään perustele datakeskusta]

4. Asemakaavan suunnittelualue ja sisältö pääosiltaan

Asemakaavan suunnittelualue sijaitsee Kehä III:n pohjoispuolella Hepokorven ja Tollinmäen välisellä alueella. Suunnittelualue on tällä hetkellä enimmäkseen rakentamatonta aluetta, metsää ja peltoa.

Hepokorvenkallion asemakaava mahdollistaa suuren kokoluokan (100 MW) datakeskuksen sijoittumisen kaava-alueelle ja mahdollistaa samalla datakeskuksesta syntyvän teollisen hukkalämmön hyödyntämisen kaukolämpöverkon lämmityksessä.

Datakeskuksen toiminnot on asemakaavassa osoitettu voimassa olevan yleiskaavan mukaisille teollisuuden ja varastoinnin alueille. Asemakaavassa alueelle on osoitettu kaksi laajempaa teollisuusrakennusten korttelialuetta (T-1) datakeskustoimintojen käyttöön. Kehä III:n varteen on osoitettu pienempi teollisuusrakennusten korttelialue (T-2), jonka alueelle on ensisijaisena tarkoituksena rakentaa lämpöpumppuyksikkö, jonka kautta datakeskusrakennusten

hukkalämpö saadaan johdettua kaukolämpöverkkoon. T-2-korttelialue voidaan toteuttaa myös keskitettynä toimistorakennusten korttelialueena, mikäli lämpöpumput saadaan teknisesti sijoitettua suoraan datakeskusrakennuksiin. Alueelle on lisäksi kaavoitettu yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien rakennusten korttelialue (ET), joka on varattu kantaverkkoa palvelevan sähköaseman käyttöön. Alueen läpi on osoitettu Hepokorvenkaari -niminen katualue, josta liittyyään kaavan mukaisille korttelialueille.

Datakeskuksen ensimmäisen vaiheen konesalihallit sijoitetaan pohjoisosassa sijaitsevalle tasaisemmalle peltoalueelle. Konesalihallien lisäksi pohjoisosan suunnittelualueelle sijoitetaan toimistorakennus ja alueen työntekijöiden vaatimat sosiaalilat ja pysäköintipaikat. Datakeskuksessa tulee arviolta toimimaan jatkuvasti noin 100-300 työntekijää vuorokaudessa. Pohjoisemman korttelin rakennusoikeus on osoitettu tehokkuusluvun $e=0,60$ mukaan ja se tuottaa alueelle rakennusoikeutta n. 100 700 k-m².

Eteläiselle korttelialueelle rakennettavat konesalihallit tulevat sijoittumaan niin, että ne suojaavat olemassa olevia virkistysalueita Kehä III:n liikennemelulta. Konesalihallit on tarkoitus upottaa osittain rinteeseen maaston muotoja mukailten. Konesalihallien lisäksi alueelle sijoittuu toimistotilaa sekä työntekijöiden sosiaaliloja ja pysäköintipaikkoja. Eteläinen suunnittelualue toimii laajenemisvarana ja se tulee toteutumaan jonkin verran pohjoista suunnittelualuetta myöhemmin, datakeskusrakentamisen seuraavassa vaiheessa. Alueelle on osoitettu rakennusoikeutta tehokkuusluvun $e=0,80$ mukaan, joka vastaa rakennusoikeuden määrässä 88 849 k-m².

Lämpöpumppulaitokselle varatun korttelialueen rakennusoikeus on osoitettu tehokkuusluvun $e=0,60$ mukaan ja se mahdollistaa alueelle rakennusoikeutta n. 7 300 k-m². Sähköasemaa palvelevalle ET-korttelialueelle on osoitettu rakennusoikeutta 3 000 k-m². Asemakaavan pinta-ala on 104,31 ha, josta korttelialueeksi on osoitettu 31,80 ha. Suunnittelualueen kokonaisrakennusoikeus on 199 852 k-m². Rakennusoikeus kasvaa nykytilanteesta saman verran, sillä alueella ei ole ennestään voimassa olevaa asemakaavaa.

Kaavarteknisellä säilytetään kaava-alueen länsireunassa kulkeva maakunnallinen ekologinen yhteys noin 300 metrin levyisenä lähivirkistysalueena. Kaavassa on lisäksi osoitettu n. 53 ha yleiskaavan mukaisia virkistysalueita lähivirkistysalueeksi.

[Asemakaavan suunnittelualueesta ja sisällöstä esitetystä:

Kaupunginhallituksen lausunnon nostama mahdollinen työllistävä vaikutus on yksi hankkeen keskeinen vaikutus, jota ei voi todentaa ilman selvityksiä. Kaava-aineistossa ei ole esitetty minkäänlaista selvitystä tai edes karkeita laskennallisia perusteita esitetyn, erittäin optimistiselta vaikuttavan luvun tueksi. Tarvittavaa työvoimaa ilmaisevan luvun vaihteluvälin kuvastama epävarmuus alleviivaa selvityksen tarvetta. Kyseessä on nimenomaan positiivinen vaikutus, jolla on olennaisesti vaikutettu päättäjiin, ja hanketta käsitelleen YLE:n MOT-ohjelman (<https://areena.yle.fi/1-50654068>) selvityksen perusteella lukua on syytä vahvasti epäillä.

Lausunto myös pyrkii tuomaan uutta, kaava-aineistosta puuttunutta olennaista selvitystä ja selittelemään näin vaikutuksia asemakaavapäätöksen jälkeen: Kaava-aineistossa ei löydy aiempaa mainintaa laitoksen sijoittamisesta rinteeseen (eli kallioon?) tai lämpöpumppujen sijoittamisesta konesaleihin. Uudet tiedot ovat perustavia teknisiä seikkoja, joiden toteuttamisella voi mahdollisesti olla merkittäviä ja selvittämistä edellyttäviä vaikutuksia ympäristöönsä.]

5. Osallistumis- ja vuorovaikutusmenettely

Asemakaavoituksen osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyä on avattu tarkemmin kaavaselostuksen sivulla 89. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on ollut nähtävillä maankäyttö- ja rakennusasetuksen (MRA) 30 §:n mukaisesti 24.8.-22.9.2020. Asukastilaisuus on järjestetty Espoon valtuustotalolla 25.8.2020. Kaavaehdotus on ollut nähtävillä MRA 27 §:n mukaisesti 22.3.-20.4.2021. Asukastilaisuus järjestettiin etätalaisuutena 29.3.2021. Saatuihin mielipiteisiin, muistutuksiin ja lausuntoihin on annettu perustellut vastaukset. Asemakaava on laadittu noudattaen maankäyttö- ja rakennuslaissa säädettyä osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyä.

12

[Osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelystä esitetystä:

Kaupunginhallituksen lausunnon esittämän aikataulun osalta Valittaja toteaa, että asemakaava, aivan erityisesti sen poikkeuksellinen luonne huomioiden, on sen käsityksen mukaan nopeimmin läpiviety merkittävä asemakaava koskaan Espoossa. Mikäli kiireellä on lausunnossa tarkoitus osoittaa vuorovaikutuksen ja osallistumisen onnistumista, pitää Valittaja sitä erikoisena. Valittajan näkökulmasta suuri osa valituksen aiheista liittyy kiireeseen, joka ei ole sallinut edes kohtuullisten selvitysten tekemistä ja on aiheuttanut päätöksentekijöihin epäasiallista painetta olla niitä edellyttämättä. Kokonaisarvion tueksi Valittaja toteaa tilanteen olevan täysin sama Kirkkonummen osahankkeessa.

6. Asemakaava tukee valtakunnallisia alueidenkäyttötavoitteita

Asemakaava tukee valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteutumista. Asemakaavalla mahdollistetaan uusien työpaikkojen sijoittaminen olemassa olevaan kaupunkirakenteeseen, joka edistää kestävästä liikkumisesta edellytyksiä ja mahdollistaa työpaikkojen saavuttamisen kävellen, pyöräillen ja joukkoliikennevälineillä. Alueen suunnittelussa on varmistettu liikenneyhteyksien toimivuus. Suunnittelualueen sijoittuminen Kehä III:n varrella olemassa olevan eritasoliittymän läheisyyteen luo erinomaiset puitteet työpaikka-alueen toteuttamiselle. Alueen suunnittelussa on huomioitu joukkoliikenneyhteyksien kehittyminen alueelle ja siitä eteenpäin Högnäsin suuntaan. Suunnittelussa on huomioitu myös Kehä III:n mahdollinen laajeneminen tulevaisuudessa liikennemäärien lisääntyessä. Lisäksi alueelle ja alueen läpi on parannettu jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden reittejä ja yhteystarpeita.

Asemakaavatyön aikana on laadittu selvityksiä, joilla on arvioitu toiminnan vaikutuksia lähialueen asukkaisiin ja ympäristöön. Asemakaavamerkinnöillä ja -määräyksillä varmistetaan terveellisen ja turvallisen elinympäristön toteutuminen. Asemakaavatyön aikana on arvioitu hankkeen vaikutuksia luonto- ja kulttuuriympäristöihin. Selvitystöistä on saatu reunaehdotuksia, jotka on huomioitu asemakaavan laadinnassa. Selvitysten perusteella hankkeella ei ole luontoarvoja tai kulttuuriympäristöjä merkittävästi heikentävää vaikutusta.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden pohjalta kaavoituksessa on varauduttu uusiutuvan energian tuotantoon ja sen edellyttämien logististen ratkaisujen tarpeisiin. Kaupunkialueella teollisen hukkalämmön hyödyntäminen on yksi ekologisimmista tavoista

tuottaa kaukolämpöverkkoon hiilineutraalia energiaa.

[Valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista esitetystä:

Kaupunginhallituksen lausunnon käsitys vaikutuksista joukkoliikenteeseen ei perustu selvityksiin, vaan spekulatioon, joka on myös täysin virheellistä. Lausunnossa viitattu viitatus Högnäsin asemakaavahanke sijaitsee täysin yksityisautoilun varassa olevalla, heikolla saavutettavuusvyöhykkeellä, ja sen on todettu mm. siitä syystä olevan VAT-tavoitteiden vastainen. Joukkoliikennetarkastelu ja etenkin -perustelu edellyttäisi myös em. työpaikkavaikutuksen selvittämistä. Muulta osin lausunto lähinnä toistaa väitteitä paikallisten arvojen ja vaikutusten huomioinnin osalta esittämättä niiden tueksi mitään uutta.

13

7. Asemakaava tukee maakuntakaavan tavoitteita

Alueella on voimassa yleiskaava, jolloin maakuntakaavalla ei ole ollut ohjausvaikutusta asemakaavan laadinnassa. Valituksenalainen asemakaava on kuitenkin laadittu myös maakuntakaavan mukaisena ja asemakaava tukee maakuntakaavan tavoitteita.

Asemakaavan suunnittelun aikana alueella voimassa olleessa Uudenmaan maakuntakaavassa alue on osoitettu taajamatoimintojen alueeksi. Maakuntakaavassa alueen länsipuolelle on osoitettu pohjois-eteläsuuntainen viheryhteystarve. Lisäksi alueen läpi kulkee 400 kV voimajohtovaraus, joka on toteutunut alueelle.

Hyväksytyssä ja sittemmin osin voimaan tulleessa, vailla lainvoimaa olevassa Uusimaa 2050 -maakuntakaavassa alue on osoitettu osittain taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeeksi ja alueeksi, jota koskevat maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset. Alueen läpi on osoitettu aiemman maakuntakaavan mukainen viheryhteystarve sekä 400 kV:n voimajohtovaraus.

Uudessa maakuntakaavassa todetaan, että taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeellä voi asumisen, palveluiden ja työpaikkojen lisäksi sijaita esimerkiksi virkistys- ja suojelualueita, liikenneväyliä ja muita liikenteen tarvitsemia alueita, yhdyskuntateknisen huollon alueita ja muita erityisalueita, ympäristöön soveltuvia teollisen tuotannon alueita, maa- ja metsätalousalueita sekä vesialueita.

Uuden maakuntakaavan yleismääräyksissä todetaan, että alueidenkäytön ratkaisujen tulee tarkentua yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa tai viranomaispäätösten yhteydessä. Lisäksi yleismääräyksissä todetaan, että ilmaston kannalta kestävään energijärjestelmään siirtymistä on edistettävä. Yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa on edistettävä kestävää luonnonvarojen käyttöä, kierto- ja biotaloutta, uusiutuvan energian tuotantoa sekä hukkalämmön hyödyntämistä.

Asemakaava mahdollistaa alueelle datakeskuksen toteuttamisen, jonka hukkalämpöä on tarkoitus kierrättää kaukolämpöverkkoon ja edistää siten kestäviin energijärjestelmiin siirtymistä. Lisäksi asemakaava mahdollistaa alueelle kantaverkon sähköaseman, joka on edellytyksenä koko pääkaupunkiseudun sähköverkon turvaamiselle. Asemakaavan ehdotusvaiheessa pyydettiin lausuntoa Uudenmaan liitolta, joka osaltaan arvioi tarvittaessa

kunnan kaavojen maakunnallisia vaikutuksia ja suhdetta maakuntakaavaan. Uudenmaan liitto ei lausunut asemakaavasta. Asemakaava on sekä sen laadinnan aikana voimassa olleen maakuntakaavan että hyväksytyin, uuden maakuntakaavan mukainen ja osaltaan toteuttaa niiden tavoitteita.

[Maakuntakaavan suhteen esitetystä:

Valituksessa esitetyin perustein alueen yleiskaava on vanhentunut, ja sellaiseksi useassa yhteydessä todettu. (Huomautettakoon kokonaisarvion ja yhtenäisyyden kannalta, että samalla perusteella Kirkkonummen vastaava osahanketta on perusteltu yleiskaavan sijaan maakuntakaavalla). Kaupunginhallituksen lausunto tuntuu pitävän yksiselitteisenä, että maakuntakaavan ohjauvaikutus ei koske Hepokorpea yleiskaava-alueena. Valittaja taas katsoo, että äskettäin voimaan tulleen ja siten parhaiten alueidenkäytön suunnittelun nykytavoitetta heijastavan maakuntakaavan poiketessa olennaisesti yleiskaavasta se osoittaa (tässä tapauksessa jo muutenkin tunnustettua) yleiskaavan uudistustarvetta. On selvää, että tuon uudistuksen tulee myös olla maakuntakaavan muutosta vastaava.

Toisin kuin valtuuston päätösaineistossa ollut, loppulehdellään 15.11.2021 päivätty kaavaselostus antoi ymmärtää, Uusimaa 2050 -kaava on ollut voimassa asemakaavapäätöstä tehtäessä. Valittaja katsoo siten myös, että valtuuston hyväksymispäätös on ollut merkittävän kaava-aineiston virheellisuuden takia laiton. Ote kaavaselostuksesta: ”Tullessaan voimaan Uusimaa-kaava korvaa nyt voimassa olevat Uudenmaan ja entisen Itä-Uudenmaan alueen maakuntakaavat. Kaikki maankäytön keskeiset teemat käsittävän Uusimaa 2050 -kaavan kokonaisuus hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 25.8.2020 ja maakuntahallitus päätti maakuntakaavojen voimaantulosta 7.12.2020. Helsingin hallinto-oikeus on välipäätöksellään 22.1.2021 kieltänyt valtuuston päätöksen täytäntöönpanon kaavoista jätettyjen valitusten perusteella.”

Uusimaa 2050 -kaava on myös alun perin saatettu voimaan jo valmistelun aikana, vaikka se olikin väliaikaisesti toimeenpanokiellossa.

Jälleen toisin kuin asemakaavan päätösaineisto ja kaupunginhallituksen lausuntokin edelleen väittää, hanke ei sijoitu käytännössä ollenkaan taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeelle. Lainaus kaavaselostuksesta: ”Maakuntakaavaehdotuksessa alue on osoitettu osittain taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeeksi ja alueeksi, jota ohjaavat maakuntakaavan yleiset suunnittelumääräykset (kuva 2).” Asia on helposti todettavissa voimassa olevien maakuntakaavojen yhdistelmästä. Siksi lausunnon tekemä kehittämisvyöhykkeen määräyksiin vetoaminen on epäasianmukaista, kuten se oli jo päätöksenteossakin.

Tuo Hepokorven osalta voimassa oleva maakuntakaava (Uusimaa 2050) ei, toisin kuin edellinen, tosiasiasa osoita alueelle yleis- eikä etenkään asemakaavan mukaista rakentamista. Aluetta koskevat Uusimaa 2050 -kaavan yleiset suunnittelumääräykset sen sijaan edellyttävät nimenomaan asemakaavan mukaisen merkittävän uuden rakentamisen ohjaamista taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeelle:

”Ympärivuotista asumista sekä työpaikkarakentamista on ohjattava ensisijaisesti maakuntakaavassa osoitettuihin keskuksiin, pääkaupunkiseudun ydinvyöhykkeelle, taajamatoimintojen kehittämisvyöhykkeille sekä palvelukeskittyymiin.”

Tarkastelussa tulee ottaa vielä huomioon, että asemakaavan mahdollistamaa rakentamista on pidettävä kaikin tavoin hyvin mittavana. Valittaja pitää selvänä, että hanke MRL 32§:n vastaisesti ei ota maakuntakaavaa huomioon, eikä edistä, vaan olennaisesti vaikeuttaa sen toteuttamista. Valittaja ei pidä asemakaavapäätöksen tekemää vanhan maakuntakaavan asettamista voimassa olevan edelle missään mielessä maankäytön suunnittelujärjestelmän kannalta tarkoituksenmukaisena.

Hankkeen vaikutukset ilmaston kannalta kestävään energiajärjestelmän siirtymisessä ja useissa muissa kaupunginhallituksen lausunnon siteeraamissa vaatimuksissa, samoin kuin hankkeen väitetyt ilmastovaikutukset, ovat nimenomaan valituksessa osoitetulla tavalla kiistanalaisia ja edellyttävät riittäviä selvityksiä ennen kuin niihin voidaan vedota. Valitus on myös esittänyt perusteluja hankkeen aiheuttamille, täysin em. maakuntakaavamääräyksen vastaisille vaikutuksille.

8. Asemakaava on sekä voimassa olevan yleiskaavan että hyväksytyyn uuden yleiskaavan mukainen

15

Asemakaavan suunnittelualueella on voimassa Espoon pohjoisosien yleiskaava, osa I, jossa suunnittelualue on varattu teollisuuden ja varastoinnin alueeksi (T) sekä virkistysalueeksi (V). Asemakaavan valmistelun ajan alueella on ollut vireillä Espoon pohjois- ja keskiosien yleiskaava. Kaupunginvaltuusto hyväksyi yleiskaavan oikaisukehotuksen jälkeen 15.11.2021. Valtuuston hyväksymässä uudessa yleiskaavassa alue on osoitettu elinkeinoelämän ja teollisuuden alueeksi, jota kehitetään yritysten ja työpaikkojen alueena. Alueelle voidaan sijoittaa ympäristöhäiriötä aiheuttavaa teollisuus-, varastointi- ja yhdyskuntateknisen huollon toimintaa sekä muuta tilaa vaativaa työpaikkatoimintaa.

Datakeskuksen toiminnot on suunniteltu voimassa olevan yleiskaavan mukaiselle teollisuuden ja varastoinnin alueelle, sekä vireillä olevan yleiskaavan mukaiselle elinkeinoelämän ja teollisuuden alueelle. Kaavaratkaisulla säilytetään kaava-alueen länsireunassa kulkeva maakunnallinen ekologinen yhteys noin 300 metrin levyisenä lähivirkistysalueena. Kaavassa on lisäksi osoitettu n. 53 ha yleiskaavan mukaisia virkistysalueita lähivirkistysalueeksi.

Uudenmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselta (ELY) pyydettiin lausunto asemakaavan luonnos- ja ehdotusvaiheessa. Ehdotusvaiheen lausunnossa ELY-keskus totesi, että yleiskaavan mukainen hanke sijoittuu yhdyskuntarakenteen näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti.

Asemakaava on siten sekä voimassa olevan yleiskaavan mukainen, että hyväksytyyn uuden yleiskaavan mukainen. Yleiskaava on ollut maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n 1 momentissa tarkoitettulla tavalla ohjeena asemakaavaa laadittaessa.

[Yleiskaavatilanteen suhteen esitetystä:

Valittaja huomauttaa, että vireillä oleva POKE-yleiskaava on valituksenalainen muun ohella Hepokorven osalta. Kyseinen valitus kyseenalaistaa POKE-kaavaan suoraan vanhasta yleiskaavasta kopioidun, maakuntakaavan vastaisen ja mm. siinä määritetyn LAKU-kriteerit täyttävän metsäalueen päälle menevän TP/T-alueen sekä merkittävien maisemasuoja-arvojen laiminlyönnin ja hävittämisen.

Kuten asemakaavavalitus selkeästi perustelee, on voimassa oleva yleiskaava selkeästi vanhentunut. Se ei ennen MRL:n ja VAT:n käyttöönottoa voimaan tullessaan vastaa niiden asettamia, ajantasaisia maankäytön suunnittelun vaatimuksia. Myös Uudenmaan ELY-keskus on todennut vanhentumisen edellä mainitun perusteiden muun asemakaavahankkeen käsittelyn yhteydessä. Viimeksi ELY-keskus totesi POKE-yleiskaavasta 20.12.2021 tekemässään valituksessa seuraavasti:

”Kaupunki on perustellut A3-alueita mm. sillä, että ne ovat voimassa olevassa yleiskaavassa. ELY-keskus toteaa, että se, että alueet ovat olleet voimassa olevassa yleiskaavassa ei voi olla perusteena, koska voimassa oleva kaava on tehty kumoutuneen rakennuslain aikana. Nyt hyväksytyyn kaavan sisällön tulee täyttää nykyisen lainsäädännön sisältövaatimukset.”

Vaikka perustelu koski A3-alueita, on tulkinta Valittajan mielestä merkitykseltään yleispätevä ja keskeinen koskien muutakin merkittävää maankäyttöä, jota on suoraan perusteltu vanhentuneella yleiskaavalla maakuntakaavan vastaisesti. Vanhentumisen ongelma vielä korostuu hankkeen poikkeuksellisuuden sekä Hepokorven kaava-alueen ja sen (tunnistamatta jätetyllä) todellisella vaikutusalueella olevien arvojen merkityksen kasvulla (mm. LAKU-rajaus, kasvanut virkistyspaine, Matalajärven uudet Natura- ja kansallispuistotstatukset sekä Bodominjärven tila, tunnistetut luontoarvot ja suojelutarve).

Valittaja pitää vääränä ratkaisua, jossa pääkaupunkiseudun mittakaavaltaan ja vaikutuksiltaan merkittävien teollisuushanke hyväksyttäisiin asemakaavalla, joka vielä perustuu edellä ja valituksessa selostetusti vanhentuneeseen yleiskaavaan. Valittaja pitää myös ilmeisenä, että hankkeen poikkeuksellinen kiirehtiminen liittyy tarpeeseen mahdollistaa hanke ohi keskeisen ylemmän kaavan laillisuustarkastelun, joka on juuri meneillään. Kaikella tapaa vaikutuksiltaan poikkeukselliselta hankkeelta tulee edellyttää tiukasti maakuntakaavan edistämistä ja siksi se tulee sitoa joko voimassa olevaan maakuntakaavaan tai sen mukaisena lainvoiman aikanaan saavaan POKE-yleiskaavaan.]

9. Asemakaava perustuu lain edellyttämiin selvityksiin

Asemakaava perustuu kaavaselostuksesta ja kaavan aineistosta tarkemmin ilmenevällä tavalla maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n mukaisesti kaavan tehtävään ja tarkoitukseen nähden kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Suunnittelun aikana on tehty muun ohella seuraavat selvitykset, joita valituksen johdosta selostetaan tässä lausunnossa.

[Yleisesti selvityksistä esitetystä:

Valitus on seikkaperäiseen näyttöön perustuen osoittanut, että nimenomaan kaavan tehtävä ja tarkoitus huomioon ottaen keskeiset vaikutukset on riittämättömästi selvitetty tai jätetty jopa kokonaan selvittämättä. Tässä kaupunginhallituksen lausunto voi vain toistaa MRL:n selvitysvaatimusta tuomatta esille mitään, mikä osoittaisi sitä noudatetun.]

9.1. Lämmön talteenotto

Vaikka asemakaavassa on ensisijaisesti kaavoitettu alue datakeskuksen toimintaan, on teollisen hukkalämmön talteenotto ollut keskeisessä roolissa asemakaavan suunnittelussa. Datakeskusten tietokoneissa sähkö muuttuu lämmöksi, joka pitää poistaa laitteiden ylikuumentumisen välttämiseksi. Syntyvää hukkalämpöä voidaan hyödyntää kaukolämpöverkon kautta rakennusten lämmitykseen. Kaupunkialueella datakeskuksen tai muiden lähteiden teollisen hukkalämmön hyödyntäminen on yksi ekologisimmista tavoista tuottaa kaukolämpöverkkoon hiilineutraalia energiaa.

Datakeskuksissa syntyvä hukkalämpö täyttää sekä Euroopan Unionin että Suomen

lainsäädännön hukkalämmölle asettamat vaatimukset. Hukkalämpö on määritelty energian alkuperätakuista annetuissa laissa (1050/2021). Kyseisen lain 1 luvun 2 §:n 1 momentin kohdan 6 mukaan kyseisessä laissa tarkoitetaan "hukkalämmöllä teollisuus- tai sähköntuotantolaitoksissa tai palvelualalla sivutuotteena väistämättä syntyvää lämpöä, joka katoaa käyttämättömänä ilmaan tai veteen, jos sitä ei johdeta kaukolämmitys- tai jäähdytysjärjestelmään, jos on käytetty tai käytetään yhteistuotantoprosessia taikka jos yhteistuotanto ei ole mahdollista".

Asemakaavamääräyksissä on edellytetty, että alueelle sijoittuvat teollisuusrakennukset on toteutettava niin, että hukkalämmön kierrättäminen kaukolämpöverkossa on mahdollista. Teollisuuden hukkalämmön hyödyntäminen on konseptuaalisesti kaikkein tavoitelluin ratkaisu. Hukkalämmön hyödyntäminen on kansantaloudellisesti tehokkainta eritoten, jos energian hukkavirrat saadaan hyödynnettyä kohtuullisilla investoinneilla. Nykytilanteessa lämpöä tuottavat, jo olemassa olevat valmistavan teollisuuden laitokset ovat usein sijainniltaan kaukana kaukolämpöverkoista. Uusien, laajan mittakaavan teollisten alueiden kaavoitus ja rakentaminen lähelle asutusta on edelleen haastavaa.

Asemakaavassa kortteli 65005 on kaavoitettu Fortumin lämpöpumppuyksikköä varten. Lämpöpumppuyksikön kautta teollinen hukkalämpö muutetaan kaukolämpöverkon vaatimusten mukaiseksi ja siirretään edelleen kaukolämpöverkkoon. Kuten edellä tuotiin esille, asemakaavan keskeisenä tavoitteena on ollut kaavoittaa teollisuus ja työpaikka-alue datakeskustoiminnoille. Kuten kaavamerkinnyt ja -määräykset osoittavat, asemakaava luo erinomaiset edellytykset teollisen hukkalämmön hyödyntämiselle.

[Lämmön talteenoton suhteen esitetystä

Valittaja korostaa, että lämmön talteenotto on ollut jatkuvasti yksi keskeisin hankkeen esittämä vaikutus ja päätöstä puoltava argumentti. Tässä olennaista on, että hankkeen toistamat päästö- ja energialuvut perustuvat yksiselitteisesti oletukseen hukkalämmön jatkuvasta ja täydellisestä talteenotosta kaukolämmöksi. Tätä hanke on pyrkinyt myös päätöksentekijöille selkeästi korostamaan.

On myös huomionarvoista menettelyn arvioinnin kannalta, että Fortum on sähkö- ja kaukolämpöyhtiö. Se ei ole kiinteistökehitysyritys eikä varsinkaan datakeskustoimija. On siten selvää, että sen intressi hankkeen käynnistämässä ja ajamisessa ei ole datakeskustoiminnan aikaansaaminen ja edistäminen missään muussa tarkoituksessa kuin ilmaisen lämpöenergian saaminen silloin kun kaukolämmöntuotanto sitä tarvitsee ja pystyy käyttämään - eli talvella.

Todellisuudessa ylimääräinen, hyödyntämätön hukkalämpö etenkin kesällä joudutaan päästämään ympäristöön. Siksi eivät myöskään hankkeen esittämät (mutta todentamattomat) myönteiset päästö- ja ilmastovaikutukset voi esitetyin luvuin toteutua.

Fortum ja kaupunginhallituksen lausunto pyrkivät aktiivisesti ohjaamaan huomion pois tästä keskeisestä selvitystarpeesta ja sen merkityksestä. Hukkalämmön tuotanto- ja talteenottomäärä kytkeytyy – energiamäärän ollessa samaa suuruusluokkaa Espoon koko sähkönkäytön kanssa – suoraan ja merkittävästi hankkeen paikallisiin ympäristövaikutuksiin. Tästä vaikutusketjusta ja sen selvittämättömyydestä johtuu, kuten valitus osoittaa, myös mahdollisuus arvioida asemakaavan sekä keskeisten sisältövaatimusten täyttymistä että YVA-menettelyn soveltamistarvetta.

Lausunnolla ei ole muuta annettavaa kuin lämpöpumppprosessin ja hukkalämmön hyödyntämisperiaatteen yleistasonen kuvailu. Tällä se edelleen pyrkii ohjaamaan huomion pois vaikutuksista esittämistään todentamattomista väitteistä ja niiden selvitystarpeesta, jonka valitus on osoittanut.]

9.2. Ilmastovaikutusten arviointi osoittaa hankkeen olevan erittäin merkittävä hiilineutraaliustavoitteen kannalta

18

Asemakaavan mahdollistamalla hankkeella on merkittäviä vaikutuksia Espoon hiilidioksidipäästöihin ja sitä kautta ilmastomuutoksen torjuntaan. Asemakaavatyön aikana on laadittu kattava ilmastovaikutusten arviointi, jossa on arvioitu hankkeen kokonaisvaikutuksia (Fortum, 2021). Suomi on sitoutunut luopumaan kivihiilenpoltosta vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi Espoo on sitoutunut toimimaan hiilineutraalisti vuoteen 2030 mennessä. Historiallisesti pääkaupunkiseutua on lämmitetty kivihiilellä ja maakaasulla yhteistoimintalaitoksissa (sähkön ja lämmöntuotanto), sekä kylminä ajanjaksoina myös vastaavilla maakaasulla toimivilla yhteistoimintalaitoksilla. Lisäksi nk. kylmähuippujen aikana järjestelmässä on mukana öljyn käyttöön perustuvia erillisiä lämpökeskuksia. Nyt Fortum yhdessä Espoon kaupungin kanssa on etsinyt kivihiilelle korvaavia vaihtoehtoja.

Valittaja on laajasti käsitellyt hankkeen ilmasto- ja energiavaikutuksia pyrkien tarkastelussaan osoittamaan kaavoittajan väitteiden ja oletusten olevan virheellisiä. Espoon kaupungin ja Fortumin näkemyksen mukaan valittajan esittämät tarkastelut perustuvat suurelta osin vääriin lähtöoletuksiin tai lähtöoletusten vääriin tulkintoihin ja siten myös pääosin tarkastelujen tulokset ja päätelmät ovat virheellisiä.

Datakeskuksen IT-laitteistoissa sähköenergia muuttuu lämmöksi, joka pitää poistaa laitteiden ylikuumentumisen välttämiseksi. IT-laitteistojen jäädytys on osa datakeskuksen pääliiketoiminnan tuotantokustannusta ja datakeskuksesta poistettavalla hukkalämmöllä ei ole datakeskustoimijalle kaupallista arvoa. On syytä korostaa, että datakeskuksen käyttöä ohjaa datakeskuksen palvelutuotanto, ei lämmöntuotanto. Valittajan näkemys ja lähtöoletus, että datakeskus rakennetaan lämmöntuotantoa varten on väärä. Siten myös näkemys, että datakeskuksen toimintaansa käyttämään sähköenergiaa on laskettava osaksi hukkalämmöstä tuotetun kaukolämmöntuotannon sähkönkulutusta on väärä. Datakeskus kuluttaa toimintaansa sähköenergiaa saman verran myös ilman hukkalämmön hyödyntämistä.

Suomessa ja Euroopan Unionissa on nostettu esiin hukkalämpöjen hyödyntämisen ja kaukolämmöksi kierrättämisen hyödyt ja merkitys energiantuotannon hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä, tässä tapauksessa kaukolämmön hiilineutraalina tuotantomuotona. Datakeskusten sijoittuminen niin, että hukkalämmön hyödyntäminen on mahdollista, on hyvin järkevää ja edistää energiajärjestelmän hiilineutraaliuteen siirtymistä.

Kuten laaditussa ilmastovaikutusten arvioinnissa on todettu, datakeskusten hiilineutraalin hukkalämmön hyödyntäminen mahdollistaisi Espoon, Kirkkonummen ja Kauniaisten alueen kaukolämmöntuotannon hiilineutraalin tuotannon saavuttamisen 2020-luvun loppuun mennessä. Tällöin "datakeskuslämmön" osuus tuotannosta olisi noin 40 %. Laskelma datakeskusten käyttäessä sähköä 100 MW teholla on Fortumin arvio datakeskuksessa syntyvän hukkalämmön ja siitä syntyvän kaukolämmön määrästä. Todellinen sähkönkäytön ja siitä syntyvän hukkalämmön määrä tarkentuu myöhemmin, datakeskuksen ensimmäisten

käyttövuosien jälkeen.

Espoon, Kauniaisten ja Kirkkonummen kaukolämmön erillis- ja yhteistuotannon hiilidioksidipäästöt (päästökaupan todennetut määrät) olivat vuosina 2019, 2020 ja 2021 (ennakkotieto tammikuu 2022) seuraavat: 2019: 838 kt, 2020: 556 kt ja 2021: 590 kt. Kivihiilenpolton osuus näistä päästöistä oli 2019: 691 kt, 2020: 311 kt, 2021: 274 kt. Tiedot ovat saatavissa myös julkisista lähteistä, kuten valittaja on tuonut esille. Luvuissa on mukana yhteistuotantolaitosten sähköntuotannon osuus. Yhteistuotantolaitoksia ohjataan pääasiassa lämmöntuotannon vaatimusten mukaan. Yhteistuotantolaitos tuottaa kuitenkin myös sähköä.

Päästömäärien valossa ilmastovaikutusten arvioinnissa todettu 430 kt suuruusluokkaa oleva vuosittainen päästövähennys on hyvinkin saavutettavissa. Tähän arvioon ei ole otettu mukaan mahdollista lämmöntoimitusta Helsingin Kaupungin energiayhtiö Helenille, minkä mahdollisuus on ilmastovaikutusten arvion sivun 19 viimeisessä kappaleessa mainittu.

Kiistatonta on, että datakeskustoiminnoille on digitalisoituvassa yhteiskunnassa joka tapauksessa tarvetta, jolloin niistä joka tapauksessa syntyvän hukkalämmön talteenotto ja hyödyntäminen on selvästi ilmastomuutoksen torjunnan kannalta perusteltua ja tarkoituksenmukaista.

Kaavaselostuksessa on esitetty päästövähennemä ilman sähkönkäytön valtakunnallista päästökerrointa ja myös valtakunnallisen päästökertoimen kanssa. Asemakaavan ilmastovaikutukset on selvitetty kattavasti.

[Ilmastovaikutusten arvioinnin suhteen esitetystä:

Kaupunginhallituksen lausunnon myönteisten ilmastoväitteiden toistaminen ei tuo edelleenkään esiin mitään ennen päätöksentekoa tehtyjä todennettuja väitetyjä vaikutuksia.

Fortumin laatima ”Hepokorvenkallio – asemakaavaehdotuksen arviointi ilmastovaikutuksista” (alkuperäinen versio liite 1, päivitetty versio liite 2) on hyvin näennäinen dokumentti, joka valtaosin keskittyy ilmastomuutoksen ja sen torjuntatavoitteiden yleiseen ja yltäsoiseen kerrontaan. Selvitys, kuten kaupunginhallituksen lausuntokin, pitää esillä hiilineutraaliutta ja siihen liittyviä todentamista edellyttäviä seikkoja ilman mitään perusteita, kevyesti ja positiivisen mielikuvan luontimielessä. Itse hankkeen vaikutuksista - joita tietysti pitäisi selvittää - esitetään enimmäkseen vain laadullisia oletuksia.

Voisi kysyä, miksi tehdään selvitys, jolla ei ole kansiansa enempää asiasisältöä. Valitettavasti sen sisällön merkitys ei kuitenkaan MRL:n ja YVA-lain mukaiselle hankkeen arviolle ole ollut vain olematon. Se on lisäksi tarkoitushakuista ja tosiasioiden vastaista tietoa antaneena ja osapuolia harhaan johtaneena jopa vahingollinen.

Laitoksen (eri vaiheissa ristiriitaisesti esitetyn) sähkönkulutusluvun lisäksi hankkeen koko ”vaikutusarvio” perustuu vain oletettuun, minkäänlaisin faktoin tai selvityksin avaamattomaan, päästövähennyslukuun. Kuten valitus selkeästi osoittaa, luku on myös täydelliseen lämmön talteenoton oletukseen perustuvana harhaanjohtanut viranomaistarkastelua ja päätöksentekoa.

Ehkä vakavin puute on kuitenkin se, että selvitys ei huomioi lainkaan Kirkkonummen (kaksi kertaa tehokkaammaksi ilmoitetun) laitoksen systeemistä yhteisvaikutusta. Kun aivan vastaava menettely on toistunut Kirkkonummen osahankkeessa, niin seurauksena on mittakaavaltaankin täysin väärä kuva näistä keskeisistä vaikutuksista. Kuten valitus todennettaviin lukuihin perustuvien tarkasteluin osoittaa, on molempien

laitosten lämmön hyödyntäminen kaukolämmöksi ja päästövaikutuksen aikaansaaminen hankkeen välttämällä tavalla mahdotonta. Tuosta hankkeiden todellisia seurauksia läpileikkaavasta puutteesta aiheutuu valituksessa esitetyllä tavalla kielteisten ilmastovaikutusten lisäksi täysin selvittämätön, mutta merkittävä uhka hankkeiden lähiympäristöille.

Uudenmaan ELY-keskus on pyytänyt näihin keskeisiin vaikutuksiin ja niistä esitettyihin oletuksiin perusteluita, etenkin lämmön talteenoton osalta, mutta jo useasti todetusti ei ole niitä saanut. Valittaja katsoo, että esille tuodut epäselvyydet vaikutusten osalta osoittavat hankkeelta YVA-arvioinnin pohjaksi edellytettävän selvityselvöllisyyden raskaita puutteita ja alleviivaavat selvityksen tekemisen välttämättömyyttä. Lausunnon väite hankkeesta tehdystä ”kattavasta” ilmastovaikutusten arviosta näyttäytyykin edellä esiin tuodun pohjalta kovin erikoisessa valossa.

Kaupunginhallituksen lausunto sanoo, että ”valittajan esittämät tarkastelut perustuvat suurelta osin vääriin lähtöoletuksiin tai lähtöoletusten vääriin tulkintoihin ja siten myös pääosin tarkastelujen tulokset ja päätelmät ovat virheellisiä”. Se ei kuitenkaan esitä yhtään konkreettista faktaa näkemyksensä tueksi.

Valittaja huomauttaa, että sinänsä asian oikeudellisen tarkastelun kannalta sillä, olisiko Valittaja tai kukaan muukaan osallinen osannut oma-aloitteisesti hankkia puuttuvia tietoja ja tehdä niistä oikeita tarkasteluita ja päätelmiä, ei ole mitään merkitystä. Velvollisuus läpinäkyvien ja riittävien selvitysten tekemisestä ja päätelmien oikeellisuudesta on yksinomaan hankkeella. Se että osallinen on joutunut niitä tekemään, osoittaa tuon velvollisuuden laiminlyöntiä ja siten menettelyn lainvastaisuutta. Vain em. vaatimuksen toteutumisen arvioinnilla on asiassa merkitystä, eikä hankkeen näkemys Valittajan puhtaasti valituksensa perusteluksi tekemästä tarkastelusta vaikuta vaatimukseen mitenkään.

Valituksessaan Valittaja on tuonut esille ja konkreettisesti osoittanut selvitysten riittämättömyyden ja asemakaavapäätöksen lainvastaisuuden.

Valituksen seikkaperäinen tarkastelu perustuu pitkään energia-alan osaamiseen ja asiantuntemukseen. Lisäksi siinä olevat lähtötiedot ovat julkisista lähteistä todennettavissa ja laskentaperusteet läpinäkyvästi kuvattu – toisin kuin hankkeessa. Mikäli mukana on oletuksia, ne ovat hankkeen ilmoittamia ja se on kerrottu avoimesti. Kaupunginhallituksen lausunnossa nyt jälkikäteen (mutta ei kaava-aineistossa) esitetyt päästöluvut vahvistavat Valittajan tarkasteluissaan käyttämien - aivan samojen - lukujen ja tarkastelun oikeellisuuden. Valittaja on myös nimenomaan huomioinut poistuvan yhteistuotantosähkön päästön mutta – toisin kuin hanke – tunnistanut myös sitä korvaavan ja hankkeen kuluttaman sähkön aiheuttamat uudet päästöt. Kuten valitus totesi, hanke on tarkastellut vain vuotta 2019 (mutta julkaisematta tuolloin em. lukuja). Vertailu vuoden 2020 – ja etenkin lausunnon 2021 (ei vielä julkiseen) – päästötietoon vahvistaa yksiselitteisesti valituksessa esitetyn oletuksen kivihiiheen liittyvien hyötyväitteiden tarkoitushakuisuudesta ja virheellisyydestä.

On selvää, että nämä luvut ja niiden kehitys osaltaan edustavat aivan perustavimpia selvitykseltä edellytettäviä lähtötietoja. Kuitenkin hanke (Fortum) esittää ne vasta nyt valituksen johdosta jälkikäteen. Olennaista on myös se, että vaikka luvut olivat periaatteessa julkisia, niiden saaminen on maksullista ja erityisasiantuntemusta vaativaa.

Kaupunginhallituksen lausunnon nostamaa ”lisämahdollisuutta” ajaa kaukolämpö Helenin verkkoon Valittaja pitää jälleen vain esimerkkinä ilmastotarkastelun johdattelevuudesta ja faktapitoisuuden vähäisyydestä. Kyseinen yhteys on kokonaishankkeen laitosten tehoon nähden niin pieni ja vaikutus niin puhtaasti spekulatiivinen, ettei siihen olisi ollut asiallista vedota kaupungin lausunnossa hallinto-oikeudelle.

Edelleen kaupunginhallituksen lausunto toteaa, että ”Laskelma datakeskusten käyttäessä sähköä 100 MW teholla on Fortumin arvio datakeskuksessa syntyvän hukkalämmön ja siitä syntyvän kaukolämmön määrästä. Todellinen sähkönkäytön ja siitä syntyvän hukkalämmön määrä tarkentuu myöhemmin, datakeskuksen ensimmäisten käyttövuosien jälkeen”.

Mitään laskelmaa ei ole esitetty. Alkeellisinkin laskelma tietysti edellyttäisi tietoa vuosittaisesta lämmön talteenotosta, jota ei ole suostuttu antamaan. Valittaja kiinnittää huomiota siihen, että myönteisen päätöksen saatuaan hanke pyrkiikin nyt esittämään perälaudan saadakseen helpotuksen keskeisimmille esittämilleen väitteille. On päivänselvää, että mainitut perusluvut ovat Fortumilla kaukolämpöyhtiönä tarkasti tiedossa mm. sen oman tuotannosuunnittelun ja hankkeen kannattavuuslaskennan keskeisinä perusteina, eikä niiden saaminen edellytä vuosien käyttöä. Vaaditut selvitykset olisi siten voitu ja tullut esittää.

Todettakoon tässäkin kohdassa vielä, että riippumatta siitä miten Fortum haluaa esittää hankkeen tarkoituksen ja sähkökulutuksen suhteessa tähän tarkoitukseen, on välttämätöntä, että sähkönkulutus huomioidaan. Sähkö ei synny tyhjästä ja sen tuotannolla ja käytöllä hankkeessa on valittajan osoittamat merkittävät paikalliset, maakunnalliset ja valtakunnalliset seurannaisvaikutukset. Viimeaikainen energian saatavuuskehitys painottaa asian suurta yhteiskunnallista merkitystä. Fortumin kannalta sähkönkulutuksen kasvu on ainoastaan etu, sillä sen myynti datakeskukselle mahdollistaa kaksinkertaisen tuoton samasta energiasta. Kaupunginhallituksen lausunto pyrkinee myös tästä ymmärrettävästä syystä vähätteleämään sähkön merkitystä hankkeessa.

Väitetysti vihreä sähkö on myös ”hiilineutraalin” kaukolämmön ja siten hankkeen keskeisen hyötyvaikutuksen ehdoton edellytys ja päätökseen vaikuttanut perustelu. Sitä ei siten voi Fortum halutessaan enää jälkikäteen irrottaa päätöstä koskevasta tarkastelusta. Sähkönkäytön päästökertoimena vuorovaikutuksessa ja päätöstä edistäessään hanke on käyttänyt yksinomaan ja johdonmukaisesti väitettä nollapäästöistä, ja määrätietoisesti kiistänyt kaupunginhallituksen lausunnon tässä kohtaa mainitseman vertailutarkastelun huomiointitarpeen, mikä käy aineistosta kiistatta ilmi.

Lopuksi todettakoon käsittämättömäksi kaupunginhallituksen lausunnon toteamus, että ”Valittajan näkemys ja lähtöoletus, että datakeskus rakennetaan lämmöntuotantoa varten, on väärä”. Nimittäin kaava-aineiston lisäksi myös tästä lausunnosta käy useissa kohdissa ilmi, ettei kyse lainkaan ole valittajan näkemyksestä, vaan hankkeen omasta, vähintäänkin yhdestä keskeisimmästä ja paljon toistetusta perustelusta.]

9.3. Asemakaavan mahdollistaman hankkeen sähköntarve on selvitetty riittävällä tavalla

Kansallisen ja EU:n ilmastostrategian mukaisesti Espoon kaupunki yhdessä kaukolämpöyhtiö Fortumin kanssa on pyrkinyt löytämään mittakaavaltaan merkittäviä, todennetusti päästöjä vähentäviä ratkaisuja energiasektorilla. Kuten lausunnossa on todettu, asemakaavan ensisijaisena tavoitteena on mahdollistaa Hepokorven alueelle datakeskus, jonka hukkalämpöä on lisätuotteena tarkoitus hyödyntää.

Valittaja on valituksessaan väittänyt olevan epäselvää, mikä on sähkönkulutuksen lisäyksen vaikutus kantaverkkoon ja huoltovarmuuteen. Kaavoituksen yhteydessä kantaverkkooyhtiö Fingrid on antanut lausunnon sekä luonnos- että ehdotusvaiheessa ja ollut muutenkin tiiviissä yhteistyössä kaavoittajan kanssa kaavoituksen ajan. Kaavoituksen aikana hankkeen ei ole todettu aiheuttavan ongelmia kantaverkon tai huoltovarmuuden suhteen. Fingrid on valituksen johdosta vielä erikseen vahvistanut kaavoittajalle, että kaavoituksen selvitykset on tehty myös tältä kannalta riittävästi ja että hankkeen sähkönkulutuksen ennusteet on huomioitu kantaverkon siirtokapasiteetin suunnittelussa. Hankkeen mahdollisella muutaman prosentin lisäyksellä koko Suomen sähkönkulutukseen ei ole vaikutusta kantaverkkoon ja huoltovarmuuteen. Lisäksi asemakaavan alueelle on suunnitteilla uusi kantaverkon sähköasema, jonka tarve pääkaupunkiseudun sähkönjakelun varmistamiseksi on jo pidempään ollut tunnistettu. Uuden sähköaseman myötä sähkön jakelua ja huoltovarmuutta pystytään lisäämään koko pääkaupunkiseudulla.

Kaavoituksen aikana on arvioitu, kuten ilmastovaikutusten arvioinnissa todetaan, että isot kansainväliset datakeskustoimijat korostavat nykypäivänä ympäristövastuullisuuttaan ja hiilijalanjälkeään omissa energianhankinnoissaan. Datakeskusteollisuus on eräs kiivaimmin kasvavista nykyaikaisen energian sektoreista ja energian osuus saattaa olla jopa 50 % datakeskuksen vuotuisista käyttökustannuksista. Tätä tosiasiaa vasten energiataseen optimointi eli pitkäaikaiset uusiutuvan energian hankintasopimukset, energian säästö, koko energiataseen hyötysuhteen nosto sekä edellä mainituista koostuva CO2 hiilijalanjäljen pienentäminen ja tavoiteltu eliminointi ovat luonnollisia strategisia pääpainoalueita kyseisillä toimijoilla.

Maankäyttö- ja rakennuslain puitteissa asemakaavassa ei voida määrätä siitä, miten alueelle tulevan toiminnan sähkö on tuotettu. Asemakaavan mahdollistaman hankkeen käyttämän sähköän alkuperä ei ole asemakaavan lainmukaisuuteen vaikuttava seikka, vaikkakin tärkeä tekijä hankkeen kokonaisuudessa. Espoon kaupunki on sitoutunut edistämään asiaa muun ohella tontinluovutuksen yhteydessä. Kaikki hankkeen kaava-alueelle sijoittumisen kannalta olennaiset seikat on huomioitu asemakaavan merkinnöillä ja määräyksillä.

[Sähkötarpeen selvityksen riittävydestä esitetystä

Lausunnossa hanke pyrkii korostamaan lämmön merkitystä vain hankkeen lisätuotteeksi. Lämmöntuotannon merkitystä hankkeelle esitettynä pääperusteluna ei voi muuttaa jälkikäteen.

Kaupunginhallituksen lausunnon vähättelevä viittaus ”muutamien prosentin lisäykseen Suomen sähkönkulutuksessa” kuvastaa Valittajan mielestä hankkeen vaikutusten arvioinnin vaatimusten ylenkatsomista. Vaikka luku sinänsä olisi pieni yhden hankkeen kannalta, osoittaa valitus selvästi selvitysten välttämättömyyden etenkin hankkeen käyttämiseen väitettävän uusiutuvan sähköän kysynnän ja saatavuuden ja kannalta. Lisäksi Kirkkonummen datakeskuksen yhteisvaikutusten tekemättä oleva huomiointi muuttaisi tilannetta huomattavasti.

Kaupunginhallituksen lausunto esittää virheellisesti tässä ja monessa muussa kohtaa hankkeen aikaansaaviksi positiivisia vaikutuksia, jotka eivät riipu hankkeesta mitenkään. Kantaverkon sähkönjakeluaseman toteuttaminen huoltovarmuuden takaamismielessä ei mitenkään riipu hankkeesta, vaan se toteutettaisiin em. syystä joka tapauksessa. Se ei tietenkään edellytä datakeskuksen rakentamista ja on myös selvää, että sen toteuttaminen ja aiheutuva kulutuksen valtava lisäys ei ainakaan paranna olemassa olevan verkon kuormitustilannetta.

Sähköän uusiutuvaus ja siitä seuraava kaukolämmön hiilineutraalius on hankkeen toinen merkittävä päätöspunninnan intressitekijä. Jatkuvasti toistuva väite isojen toimijoiden sähkönhankinnasta ei kuitenkaan perustu esim. mihinkään vastaavan mittakaavan laitoksen sähkönhankinnan selvittämiseen tai muuhunkaan todentamiseen. Todettakoon, että mikäli selvityksen puute johtuisi esim. tiedon salaisuudesta, tarkoittaisi se, etteivät osalliset voisi koskaan varmistaa hankkeen ja kunnan kannalta keskeisen hiilineutraaliuden toteutumista. Sellaista ei nyt kuitenkaan ole esitetty eikä osoitettu.

Valittaja katsoo, että todellinen syy selvityksen laiminlyöntiin on kuitenkin hankkeen väitteiden kannalta väärä tulos, jonka selvitys paljastaisi. Selvitys olisi kuitenkin ollut tehtävä ennen kuin laillinen kaavapäätös olisi voitu tehdä. Lisäksi Fortumin lausunnossaankin toteama argumentti siitä, että tämä datakeskus välttää normaalin jäähdytyskustannuksen, muuttaa laitoksen kokonaisekonomiaa siihen suuntaan, että kannattavuus sallii laajemman sähkövalikoiman käytön eikä ole niin riippuvainen uusiutuvasta.

Vaikutuksen saavuttamisen kannalta keskeisin selvityksen tarpeessa oleva ongelma on kuitenkin se, ettei tarvittavaa määrää uusiutuvaa sähköä – juuri tälle hankkeelle allokoituna – ole tarjolla, kuten valitus

selkeästi osoittaa. Mitään viitettä edes alustavista selvityksistä tai suunnitelmista sen tuottamiseksi ei myöskään ole esitetty. Lisäksi laiminlyöty hankkeiden yhteisvaikutus muodostuu kriittiseksi sähkönkin suhteessa, myös valtakunnallisesti tarkastellen.

On ymmärrettävää, muttei yleistä etua tukevaa, että Fortum sähkönmyyjänä väheksyy ”muutaman prosentin sähkönkulutuksen kasvua”. Viimeaikainen sähkön saatavuuden ja hinnan kehitys on jo nyt muodostumassa kuluttajalle ja yhteiskunnallisille vaikutuksille kestävämmäksi. Sähkönkulutuksen tahallinen, etupainoinen lisääminen prosenttikaupalla aiheuttaa sekä ilmaston että yleisen edun kannalta tunnistamattoman, mutta merkittävän kielteisen vaikutuksen. Valittaja nostaa esille tuoreen ja konkreettisen esimerkin Irlannista, jossa datakeskusten lisääminen on muodostunut uhaksi ilmastotoimien onnistumiselle ja sähkön riittävyydelle (Kauppalehti 10.1.2022: <https://www.kauppalehti.fi/uutiset/irlannissa-on-suhteettoman-paljon-datakeskuksia-sahkonkulutus-uhkaa-kaataa-valtion-sahkoverkon/d7c917eb-cbbc-48f9-b7ad-8e321efe21c8>)

Esimerkki korostaa lain vaatimien, erityisesti eri hankkeiden yhteisvaikutukset tiukasti tunnistavien vaikutusselvitysten välttämättömyyttä tarkoitushakuisten oletusten sijaan. Se myös osoittaa, miksi on olennaista tunnistaa yhteisvaikutukset uusiutuvan sähkön saatavuuteen molempien Fortumin omien osahankkeiden aiotulla toteutusaikataululla.

Kaupunginhallituksen lausunto toteaa, että ”Maankäyttö- ja rakennuslain puitteissa asemakaavassa ei voida määrätä siitä, miten alueelle tulevan toiminnan sähkö on tuotettu.” Näin ei Valittaja ole väittänytkään. MRL sen sijaan edellyttää hankkeen keskeisten vaikutusten selvittämistä ja mahdollisuutta arvioida niitä. Usean sadan megawatin ”hiilineutraalin” kaukolämmön tuotannossa on kyseessä painava väitetty hyötyvaikutus kunnalle, kuten monessa yhteydessä on korostunut. Tavoitteen toteutumisella olisi siten myös merkittäviä ympäristövaikutuksia. Väitetyn hyötyvaikutuksen saamisen ehdoton edellytys taas on sataprosenttisesti uusiutuvan sähkön käyttö, eli niitä ei voi erottaa toisistaan vaikutuksia selvitettäessä. Hanke on tähän asti esittänyt uusiutuvan sähkön käytöllä saavutettavan kaukolämmön hiilineutraaliuden hankkeen keskeisenä vaikutuksena saadakseen asemakaavapäätöksen, ja asemakaavoitus perustuu MRL:iin.

Valittaja myös huomauttaa, että **asemakaavan päätösaineistossa nimenomaan esitetään perusteluna kaupungin edellyttävän uusiutuvan sähkön käyttöä**. Vaikka Valittaja sinänsä ei pidä perustelua valituksessa esitetystä laillisesta lopullista toimijaa velvoittavana, tekee sen esittäminen uusiutuvan sähkön käytöstä kuitenkin osan päätöksen keskeistä perustelua, jonka huomiointia ei voi välttää.

Myös hallintolaki tulee asiassa sovellettavaksi siten kuin valitus selkeästi perustelee. Kaupunginhallituksen lausunnon kirjauksen pohjalta vaikuttaisi siltä, että Fortum alkaa peruuttaa perusteluitaan, joihin se on keskeisesti vedonnut päätöksen saadakseen. Valittaja katsoo, ettei tällainen kunnallisen päätöksenteon edistäminen todentamattomin ja tarkastelua kestävämmän hyötyvaikutusväittein, niitä sitten myöhemmin liudentamalla, voi olla hallintolain tai kuntalaisen yleisen oikeustajun mukaista.]

9.4. Valosaaste

Alueelle laaditussa kunnallistekniikan yleissuunnitelmassa (Ramboll, 2021) on alueelle tehty yleisten alueiden valaistussuunnittelua. Alueelle laaditun Natura-vaikutustenarvioinnin (Keiron, 2021) perusteella kirkkaita valoteoksia, kohdevaloja tai taivaalle osoittavia kirkkaita valoja ei saa rakentaa sähkölinjojen, rakennusten tai aitojen välittömään läheisyyteen. Natura-vaikutustenarvioinnin lieventämistoimenpiteet valaistuksen osalta on otettu huomioon asemakaavamääräyksissä.

Lisäksi asemakaavamääräyksissä on määrätty, että kirkkaita valoja, valoteoksia tai kohdevaloja ei saa suunnata häiritsevästi olemassa olevan asutuksen tai Kehä III:n liikennealueen suuntaan. Laadittujen selvitysten perusteella, kun alueen valaistus toteutetaan edellä mainitulla tavalla, sillä ei ole vaikutusta lähiympäristöön.

Valituksessa esiin nostettu II-luokan lepakkoalue ei ole luonnonsuojelulain mukainen lisääntymis- tai levähdyspaikka. Luokka II sisältää lepakoiden tärkeitä ruokailualueet tai siirtymäreitit. II-luokan lepakkoalue sijoittuu lähimmillään noin 30 metrin päähän kaavoitetun korttelin reunasta. Lisäksi asemakaavassa jokaisen korttelin reunaan on osoitettu vähintään 10 metriä leveä luonnontilaisena alueena säilytettävä alueen osa. Asemakaavasta on pyydetty lausunnot muun ohella Espoon ympäristökeskukselta sekä Uudenmaan ELY-keskukselta. Lausunnoissa ei ole nostettu esiin, että uudella rakentamisella olisi vaikutusta em. lepakkoalueeseen. Laadittuihin selvityksiin ja lausuntoihin perustuen voidaan todeta, että asemakaavan valaistuksen vaikutukset on selvitetty maankäyttö- ja rakennuslain vaatimalla tavalla.

[Valosaasteen suhteen esitetystä

Kaupunginhallituksen lausunto sivuuttaa tarkoituksella sen, mistä valituksessa oli kyse, eli yleisvalaistuksen todennäköisestä kertaluokkamuutoksesta. Kuten valitus perustelee, sitä eivät hankkeen selvitykset ole tunnistanee lainkaan. Kyseessä on kuitenkin Valittajan käsityksen mukaan asemakaavan mahdollistamalle toiminnalle välttämätön valaistustarve. Sillä on, hankkeen laajuus ja sijainti huomioiden, kaavan vaikutusalueelle erityisen merkittäviä haittavaikutuksia. Kuten Valittaja jäljempänä kaupunginhallituksen lausunnon kohdan 9.8. yhteydessä selvittää, kaava ei edes ole määrittänyt vaikutusalueitaan, mikä tekee arvioinnin jo sinänsä lain vastaisesti mahdottomaksi. Valittaja katsoo valituksen mukaisesti, että ilman olennaisimman valaistustarpeen esilletuontia ja selvityksiä on ollut mahdoton arvioida, onko lausunnon esittämä väite ”Kun alueen valaistus toteutetaan edellä mainitulla tavalla, sillä ei ole vaikutusta lähiympäristöön” lainkaan mahdollinen. Valittaja huomauttaa, että kaupunginmuseo on viranomaisneuvottelussa (valituksen liite 19) edellyttänyt selvityksen tekemistä laajalle leviävän valosaasteen vaikutuksista: ”Valaistus, joka näkyy jopa Bodomin yli, huolestuttaa ja sen vaikutukset kulttuurimaisemaan selvitettävä. Onko valaistus 24 h/vrk?” Aineistosta ei sellaista selvitystä löydy.

Kaupunginhallituksen lausunto väittää, että alueella ei ole lepakoiden lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Valittaja toteaa, että väitettä ei ole perusteltu. Luontodirektiivin lajisuojelun (ja siten LSL:n) tulkintaa ohjaava komission Ohjeasiakirja C(2021) 7301 toteaa selvästi, että hankkeen tulee pois sulkea lisääntymis- ja levähdyspaikkojen esiintyminen varovaisuusperiaatetta noudattaen. Valittaja katsoo elinympäristön piirteiden ja Yleiskaavan luontoselvityksen 2017 (valituksen vaihdettu liite 10*) osoittavan selkeän perusteen olettaa alueella esiintyvän lisääntymis- ja levähdyspaikkoja. Aineiston perusteella hanke ei ole tehnyt asiasta riittäviä selvityksiä, eikä ole ottanut huomioon luontoselvityksen suosituksia II-alueen suhteen Eurobats-sopimuksen mukaisesti. Lisäksi tulee huomioida, että olemassa olevat vain yleiskaavatasoiset selvitykset edellyttävät yksityiskohtaiselta suunnittelulta muutenkin tarkentamista. Luontoarvoja ei ole selvitetty eikä varjeltu MRL:n ja LSL:n edellyttämällä tavalla, kuten valitus osoittaa. Myöskään se, ettei saaduissa lausunnoissa asiaan ole kiinnitetty huomioita, ei tietenkään automaattisesti tarkoita sitä, ettei laillisuusongelmaa voisi olla.]

9.5. Hukkalämmön vaikutus ympäristössä

Yleisesti ottaen teollisuus- ja työpaikkarakentaminen tuottaa aina hukkalämpöä

lähiympäristöön. Sekä voimassa olevassa että hyväksytyssä uudessa yleiskaavassa suunnittelualue on osoitettu teollisuustoimintaan, josta on oletettu joka tapauksessa muodostuvan hukkalämpöä ympäristöön.

Datakeskuksen konesaleissa syntyvää hukkalämpöä voidaan tutkimusten mukaan hyödyntää ja kierrättää kaukolämpöverkkoon tehokkaasti ympäri vuoden, mahdollisesti myös jäähdytyskauden aikana. Tuotannonohjaus tulee tehdä kaukolämpöverkon kokonaisuus sekä ulkoiset olosuhteet huomioiden. Lämpöyhtiöt tutkivat jatkuvasti kausivarastoinnin mahdollisuuksia kysynnältään alhaisemmalla kaudella eli kesällä syntyvien hukkalämpöjen hyödyntämiselle. Riskienhallinnan näkökulmasta on täysin välttämätöntä, että konesalitoiminnalle perinteinen ilmajäähdytys on myös mahdollista, vaikkakin toissijainen vaihtoehto hukkalämmön hyödyntämiseen verrattuna. Konesalitoiminta on globaalisti jo merkittävässä mittaluokassa eikä suoralla ilmajäähdytyksellä ole tunnettuja merkittäviä vaikutuksia lähiympäristön lämpötilaan. Vaikutukset eivät poikkea muusta teollisuus- ja työpaikkarakentamisesta, kuten kaavaselostuksen vaikutusten arvioinnissakin tuodaan esille.

Kuten lausunnossa on edellä todettu, asemakaavan tavoitteena on mahdollistaa teollisuusalueella syntyvän hukkalämmön hyödyntäminen kaukolämpöverkossa. Asemakaavamääräyksissä on edellytetty, että alueelle sijoittuvat teollisuusrakennukset on toteutettava niin, että hukkalämmön kierrättäminen kaukolämpöverkossa on mahdollista.

[Hukkalämmön vaikutuksista esitetystä:

Valittaja pitää kaupunginhallituksen lausunnon yleistystä ”teollisuuden ja työpaikkojen aina tuottamasta lämmöstä” hämmäntävänä, mutta katsoo sen pyrkivän johtamaan huomiota pois vaikutuksesta ja sen merkittävydestä, jonka valitus osoittaa. Toteamus osoittaa sen, miten hanke väheksyy viranomaisten ja osallisten asiaan esittämiä perusteltuja huolia ja selvitystarpeita. Se myös hyvin kuvastaa ongelmaa, joka liittyy 25 vuotta vanhan yleiskaavan soveltamiseen, kun kaavan tuolloin oletuksena ollut teollisuustoiminnan luonne ja mittakaava eroavat asemakaavasta täysin. Tuolloin ei edes tiedetty mikä on datakeskus tai ymmärretty huomioida sen valtavaa jäähdytystehoa vaikutuksena, eikä rakennuslain alaisen yleiskaavan tuolloisten sisältövaatimusten voida katsoa toteutuvan tässä kontekstissa ja MRL:n mukaisesti.

Kaupunginhallituksen lausunto viittaa jälleen – yleistasoisesti ja erittelemättä - tutkimuksiin, jonka mukaan lämpöä voidaan hyödyntää ympäri vuoden. Asiassa on kuitenkin ratkaisevaa ainoastaan se, onko talteenotto mahdollista juuri tässä hankkeessa sen väittämällä tavalla. Yhtään selvitystä siitä ei ole esitetty. Lausunnossa ja hankkeessa asiasta esitetty on spekulatiivista eikä täytä keskeisiltä merkittäviltä vaikutuksilta edellytettävän riittävän selvityksen vaatimusta. Myöskään ilmastovaikutusten arvion johdosta asian suhteen esitettyihin kysymyksiin ei ole saatu yhtään konkreettista tai todennettavaa lukua tai laskelmaa. Valittaja on valituksessaan osoittanut kiistatta laitoksen hukkalämmön talteenoton keskeisen merkityksen ja miten sen selvittämättä jättäminen tekee asemakaavapäätöksestä lain vastaisen.

Tietoisesti kaupunginhallituksen lausunto jälleen myös sivuuttaa - vasta valituksessa esille tuodun - kokonaishankkeen yhteisvaikutuksen: Erityisesti Kirkkonummen ja Espoon datakeskusten yhteinen hukkalämmön tuotanto on niin suuri, ettei sitä yksinkertaisesti edes teoriassa voida väitetyllä tavalla kaukolämmöksi ohjata. Molemmat hankkeet ja niiden saamat asemakaavapäätökset kuitenkin perustuvat juuri tähän virheellisesti esitettyyn, mutta mahdottomaan hyötyvaikutukseen.

Valittaja haluaa painottaa, että kyseessä on osahankkeiden olennaisesti näkymättömissä ollut systeeminen yhteisvaikutus, jonka tunnistaminen olisi edellyttänyt sen ymmärtämistä, miten ne kytkeytyvät toisiinsa yhteisen kaukolämpöjärjestelmän kautta. Se on Valittajan käsityksen mukaan pidetty piilossa tarkoituksella,

vaikka on aivan ilmeistä, että erityisesti tällainen piilovaikutus olisi tullut tuoda viranomaisten ja päättäjien tietoon ja selvittää läpinäkyvästi. Mistään hankeaineistosta eikä ns. ”kattavasta” ilmasto vaikutusten arviostakaan löydy tästä mitään selvitystä. Valittaja pitää selvänä, että hankkeesta on esitetty paikkansa pitämättömiä oletuksia eikä sen keskeisiä vaikutuksia ole lainkaan tuotu esille.

Kuten Valittaja on valituksessaan todennut, kaikki puuttuvat selvitykset ja myös lämmön talteenottoaste on helppo todentaa Fortumin itse hallinnoimien - ja siten tässä tapauksessa piilottelemien - peruslukujen avulla: ainoat tarvittavat tiedot ovat Fortumin tuottaman kaukolämmön jakauma kuukausittain ja tuotantomuodoittain datakeskusten suunniteltuun käyttöönottoon mennessä. Valittajalle käsittämättömästä syytä ilmastoarvio referoi koko pääkaupunkiseudun tietoja kuvaajissaan, joista ei tarvittava tieto siis ilmene. Kuten valitus niistä on arvioinut, kesäinen kaukolämmöntarve pystytään tuottamaan jo nyt tai ennen datakeskusten valmistumista käyttöön otetuilla, pääosin ympäristön energioita hyödyntävillä ratkaisuilla. Siten suunnitellut kaksi datakeskusta täyttävät vain talviaikaista kaukolämmön tarvetta ja muun ajan molempien täysillä käyvien laitosten lämpö joudutaan käytännössä johtamaan jollain tavalla laitosten ympäristöön.

On selvää, että jatkuvasti täydellä teholla käyvä datakeskus on vain osan vuotta tarvittavan kaukolämmön tuotantoon kaikkea muuta kuin ekotehokas ratkaisu. Hankeaineisto osoittaa kiistatta, miten asemakaava on hyväksytetty johtamalla päätöksentekijöitä ja osallisia määrätietoisesti harhaan. Lausunnon korostama kaavamääräys ”hukkalämmön hyödyntämismahdollisuudesta” on yksi työkalu tässä harhaanjohtamisessa. Se on todennettavasti vahvassa ristiriidassa hankkeessa annetun täyden hyödyntämisen väitteen kanssa. Tämän voi tarkistaa suoraan esim. ilmasto vaikutusarvion teho- ja päästöoletuksista (liitteet 1 ja 2), jotka perustuvat täyteen talteenottoon. Siten mainittua kaavamääräystä ei täysin tulkinnanvaraisena ja yleisluontoisena voida tarkkuudeltaan pitää riittävänä hankkeen mittakaava ja selvittämätön ympäristövaikutus huomioiden.

Lopuksi Valittaja pitää valitettavana, että kaupunginhallituksen lausunto hallinto-oikeudelle toistaa kausivarastoinnin mahdollisuutta, kun valitus sen jo hyvin ymmärrettävällä ja todennettavalla laskelmalla osoitti täysin epärelevantiksi hankkeen osalta.]

9.6. Meluvaikutukset

Kaavoituksen yhteydessä on teetetty meluselvitys (Ramboll 2021), jossa on mallinnettu kaavan mahdollistama lopputilanne. Selvitys huomioi ympäröivien alueiden tieliikenteen ennustevuonna 2050, kaavamutoksen mahdollistaman rakentamisen sekä arvioidun teknisten laitteiden tuottaman melun. Äänen voimakkuutta kuvataan äänen pitkän ajan keskiarvona, keskiäänitasona eli ekvivalenttitasona (Leq). Melun kokemiseen vaikuttavat muutkin melun ominaisuudet, kuten meluhiiput, melun toistuvuus, taajuus ja ajoittuminen sekä hiljaisten jaksojen pituus.

Laaditun meluselvityksen perusteella kaavassa rakentamiseen osoitettavalle alueelle kantautuu päiväaikaan Kehä III:n tieliikenteen melua pääosin noin 60-70 dB. Rakentamiseen osoitetuille reuna-alueille kantautuu myös matalampia 55-60 dB keskiäänitasoja. Valtioneuvoston päätöksen melutason ohjearvoista mukainen päiväaikainen keskiäänitason ohjearvo virkistysalueilla taajamissa tai taajamien välittömässä läheisyydessä on 55 dB. Rakentamiseen osoitettuja alueita ei voida melutilanteen vuoksi osoittaa nyky- ja ennustetilanteessa virkistyskäyttöön.

Melumallinnuksen mukaan tutkittu rakentaminen vaimentaa Kehä III:n tieliikenteen aiheuttamaa melua asemakaavassa virkistykseen osoitettavilla alueilla ja mahdollistaa näiden,

ilman rakennusten tuomaa melukatvetta ohjearvot ylittävien, alueiden osoittamisen virkistykseen. Suurimmillaan arvioitu vaimennus on rakennusalueiden itä- ja pohjoispuolilla yli 5 dB:n luokkaa, joka vastaa selvästi havaittavaa, oleellista muutosta.

Rakentamisen mahdollisesti aiheuttama meluhaitta on luonteeltaan tilapäistä ja sen huomioiminen on osa rakennuslupaprosessia. Kaavamääräyksissä on huomioitu melua tuottavan rakentamisen ajoittaminen lintujen pesimäkauden ulkopuolelle ja näin on huomioitu alueelle laaditun Natura-vaikutusten arvioinnin lieventämistoimenpiteet meluvaikutusten osalta.

[Meluvaikutuksista esitetystä:

Kaupunginhallituksen lausunto ohjaa jälleen huomiota pois valituksen perusteista puhuessaan ainoastaan toteutuneen rakentamisen melusta. Kuitenkin valitus kiinnitti huomiota erityisesti rakentamisen aikaiseen, pitkäkestoiseen ja voimakkaaseen meluun. Lisäksi se osoitti, miten töiden ajoitukseen ja sitä kautta keston vaikuttaa Natura-alueen linnuston asianmukainen huomiointi, joka eroaa todennettavasti siitä, mitä kaavamääräyksissä ja lausunnossa esitetään. Valituksessa yksilöitiin selvästi alueen rakennettavuuden vaikutus melun synnylle sekä kohteet ja varjeltavat arvot, joihin se vaikuttaa. Erityisesti esim. paalutusmelun iskevä luonne ja pitkä kesto tekevät sen kestävämmäksi hankkeen sijainnissa, ja osoittavat sen sopimattomuuden tarkoitukseen. Tätä ei hanke lainkaan ole tunnistanut.

Lausunto kuvailee melun suhteen yleistasoisia ja yleisesti tunnettuja perusteita. Se ei myöskään tuo mitään uutta siihen, miksi em. erittäin merkittävä vaikutus on täysin huomioimatta ja selvittämättä. Kuten valitus toteaa, on se myös yksi hankkeen keskeisiä vaiettuja vaikutuksia, jonka käsitteleminen olisi ollut asianmukaisen YVA-tarveharkinnan edellytys. Asemakaavapäätös ei ole ollut MRL:n ja YVA-lain mukainen.]

9.7. Maisemavaikutukset

Hankkeen maisemallisia vaikutuksia on arvioitu alueelle laaditun maisema-analyysin (Espoon kaupunkisuunnittelukeskus, kaavaselostus 2021) ja valokuvasovitususten (Ramboll, viitesuunnitelma 2021) avulla. Alueelle laadittujen valokuvasovitususten avulla on arvioitu rakennusten korkeussuhdetta olemassa olevaan kulttuurimaisema-alueeseen sekä olemassa olevan asutuksen ja virkistysalueen suuntaan. Valokuvasovitukset laadittiin osallistumis- ja arviointisuunnitelmavaiheessa Bodominjärven, Oittaaan virkistysalueen, pohjoispuolella sijaitsevan pientaloalueen ja Kehä III:n suunnista. Hyväksymisvaiheessa valokuvia otettiin vielä Bodominjärveltä ja Bodominjärven länsirannalta. Valokuvasovitususten, 3D-mallin ja karttatarkastelun perusteella datakeskuksella ei ole merkittäviä vaikutuksia Bodominjärven kulttuurimaisema-alueeseen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta sekä kaavaehdotuksesta pyydettiin lausunnot kulttuuriympäristöjen säilymistä valvovilta tahoilta, Espoon kaupunginmuseolta ja Uudenmaan ELY-keskukselta. Alueelle laadittujen vaikutustenarviointien perusteella hankkeella ei ole kulttuurimaisemaa heikentävää vaikutusta myöskään lausunnon antaneiden viranomaisten näkökulmasta. Datakeskuksella ei ole myöskään merkittäviä maisemallisia vaikutuksia olemassa olevan asutuksen tai Oittaaan virkistysalueiden suuntaan.

Kaavaehdotusvaiheessa maisemavaikutusten arviointia tarkennettiin erityisesti Kehä III:n suunnasta, sillä sinne kohdistuu merkittävimmät maisemalliset vaikutukset. Kehä III:n tieympäristö eroaa kuitenkin merkittävästi herkemmistä, maakunnallisesti arvokkaista

maisema-alueista. Suuren mittakaavansa vuoksi se muodostaa vastinparin teollisuusalueelle ja kestää suurempiakin maisemallisia muutoksia. Maisematarkastelun perusteella datakeskusalue ei tule kuitenkaan juurikaan näkymään Kehä III:n eteläpuolelle, eikä se näin ollen heikennä alueen maisemakuvaa.

HSY:n laserkeilausaineiston perusteella suunnittelualueen ympäristössä sijaitsevan puuston latvuskorkeudet ovat pääosin yli 15 metriä. Olemassa oleva puusto muodostaa jo nykyisellään tiiviin reunavyöhykkeen suunnittelualueen reunoille ja datakeskusrakennusten harjakorkeus on suunniteltu siten, ettei se kohoa kulttuurimaisema-aluetta reunustavan puuston latvuskorkeuden yläpuolelle.

Asemakaavassa on määrätty istutettavan reunavyöhykkeen toteuttamisesta datakeskuskorttelin pohjoisreunaan. Lisäksi kaikkien alueelle sijoittuvien korttelialueiden (myös sähköasema ja lämpöpumppuyksikkö) osalta on määrätty rakentamatta jäävien tontinosien istuttamisesta ja huolitellussa kunnossa säilyttämisestä. Lisäksi datakeskuskortteleissa rakennusten väliin tulee istuttaa puu- ja pensasryhmiä. Tavoitteena on, että rakennusten väliin muodostuu suurempia vehreitä pihakokonaisuuksia, jotka jaksottavat isoja rakennusmassoja ja muodostavat mielenkiintoisia maisematiloja.

[Maisemavaikutuksista esitetystä:

Kaupunginhallituksen lausunto toistaa hankeaineiston todellisuuden vastaisia ja tarkoitushakuisesti esiteltyjä väitteitä tuomatta mitään uutta niiden tueksi. Valittajan valituksen runsas havaintoaineisto osoittaa selvästi, ettei hankkeen selvitystä voida pitää asianmukaisena eikä hankkeen kielteiset vaikutukset tunnistavina, kuten laki edellyttää. Valituksen perusteella on päinvastoin ilmeistä, että kohteet ja näkymien optis-visuaalinen esitystapa on valikoitu vaikutuksia piilottaviksi tai vääristeleviksi. Valittajan käsitys on, että lain mukaan selvityksen tulisi nimenomaan tunnistaa ja etsiä myös kaikkein voimakkaimmat vaikutukset. Valittaja tulkitsee, että selvitysten tulisi paitsi olla riittäviä, myös asianmukaisia täyttääkseen lain vaatimuksen.

Esimerkkeinä selvityksen laiminlyönneistä ovat täysin sivuutettu rakennusmassan ja sen vaikutuksien kohdentuminen suoraan kulttuurihistorialliselta merkitykseltään korvaamattomaan Paciuksen huvilan pihapiiriin. Samaa osoittaa vaikutuksen näyttämättä jättäminen suoraan datakeskukseen rajautuvalle päävirkistysreitille, tai Bodominjärven näkymän tarkastelu useiden kilometrien päästä. Valittaja katsoo aineiston olleen omiaan ohjaamaan myös viranomaista perusteettoman lievään käsitykseen vaikutuksista.

Valituksen tuoreista valokuvista käy myös ilmi, miten niissä näkyvä puusto ei pysty peittämään massoja ja valosaastetta maakunnallisen kulttuuriympäristön ja Högnäsin huvila-alueen suunnalta rakennusten valtavan koon ja korkeuden johdosta. Puusto on nykyisin rajusti harvennettua ja monta metriä rakennuksia matalampaa. Mittasuhteista johtuen myöskään kaupunginhallituksen lausunnon mainitsemaa istutettavaa taimikokoista suojapuustoa ei voida pitää asianmukaisena lievennyskeinona. Valittaja katsoo valituksen tarkastelun osoittavan, että kaavan vaikutusalueetta ei ole tunnistettu ja että suuri joukko naapureita on jäänyt tunnistamatta ja kuulematta asianosaisina.

Valittaja on pyytänyt katselmuksen järjestämistä, jotta kohteen luonne ja todelliset vaikutukset kyetään hahmottamaan.]

9.8. Vesistövaikutus rakentamisvaiheessa ja poikkeustilanteessa

Kaavaa laadittaessa on tunnistettu alueen läheisyydessä sijaitsevat herkät vesistöt ja hankkeen vaikutukset suhteessa näihin. Asemakaavoituksen aikana suunnittelualueelle laadittiin hulevesien hallintasuunnitelma (Ramboll, 2020). Hulevesien hallintasuunnitelmassa on tarkasteltu alueen hulevesien luonnolliset virtausreitit ja valuma-alueet, hankkeesta syntyvien hulevesien viivytystarpeet ja hallinnan periaatteet sekä tilanvaraukset hulevesien viivyttämiselle. Hulevesisuunnitelmassa on lisäksi esitetty toimenpide-ehdotuksia hulevesien laadulliselle käsittelylle ja sammuksijätevesien huomioimiselle ja huomioitu rakentamisen aikaisten hulevesien vaikutus. Hulevesisuunnitelman pohjalta alueen hulevesien käsittelystä on määrätty asemakaavamääräyksissä.

29

Hulevesiselvityksen perusteella kaava-alueen hulevesillä on kolme purkusuuntaa kaava-alueelta. Pieni osa kaava-alueen vesistä johdetaan nykytilanteen mukaisesti Matalajärveen Kättbäckenin uomaan pitkin. Suurin osa pohjoisemman datakeskustontin hulevesistä laskee pohjoiseen Bodominjärven suuntaan ja suurin osa eteläisimmän datakeskustontin vesistä laskee Glimsinjokeen.

Kaavoituksen aikana laaditun hulevesien hallintasuunnitelman avulla on varmistettu kaavaan riittävät tilavaraukset hulevesien määrälliselle ja laadulliselle hallinnalle sekä tulvareiteille. Mitoituksen lähtökohdaksi on ollut se, että hulevesiä vastaanottavat vesistöt ovat herkkiä vedenlaadun muutoksille eikä niiden vedenlaatua saa heikentää. Kaavassa on lisäksi määrätty, että rakentamisen aikaiset hulevedet tulee viivyttää ja käsitellä korttelialueella siten, että tontilta purettava vesi ei heikennä vastaanottavan vesistön vedenlaatua. Vettä läpäisemättömiltä pinnoilta tulevia hulevesiä tulee viivyttää alueella siten, että hulevesien hallintarakenteiden viivytystilavuuden tulee olla 1 m³ jokaista 100 m² kohden. Rakenteiden tulee tyhjentyä viivytystilavuuden osalta 12-24 tunnin kuluessa täyttymisestäään ja niihin tulee suunnitella hallittu ylivuoto. Suunnittelualueen läheisyydessä sijaitsevien herkkien vesistöjen läheisyyden vuoksi kaavassa on määrätty myös hulevesien laadullisesta hallinnasta.

Liikennöidyillä alueilla syntyvät hulevedet tulee ensisijaisesti käsitellä niiden laatua parantavalla suodattavalla menetelmällä. Yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien rakennusten ja laitosten alueelle (ET-alue) tulee toteuttaa hulevesien laatua parantava viivytysmenetelmä Matalajärven veden laadun turvaamiseksi.

Hulevesien laadullinen hallinta on huomioitu myös mahdollisessa poikkeustilanteessa. Kaavamääräyksissä todetaan, että korttelialueiden hulevesien hallintaratkaisu tulee toteuttaa siten, että se on poikkeustilanteessa eristettävissä alueen hulevesiverkostosta ja ympäröivistä vesistöistä. Lisäksi kaavamääräysten mukaan sammuksijätevedet tulee ohjata alueelta erillisiin säiliöihin, altaisiin tai hulevesien hallintarakenteisiin. Jos sammuksijätevedet ohjataan hulevesien viivytykseen tarkoitettuihin painanteisiin, altaisiin tai säiliöihin, ne tulee suunnitella suljettavana rakenteena.

Kaavavaiheessa ei voida vielä tarkasti tietää, miten rakentaminen vaiheistetaan eikä sitä, miten rakennukset tulevat toteutumaan rakennusalojen sisäpuolelle. Kaavavaiheessa ei siis täten voida vielä tarkastella tarkemmin rakentamisen aikaisia hulevesien hallintaratkaisuja, vaikka niiden merkitys läheisten vesistöjen kannalta tunnustetaan hyvin, ja täten kaavassa on määrätty siitä, että hulevesien hallintaratkaisut tulee toteuttaa jo rakentamisvaiheessa.

Rakennuslupavaiheessa tulee laatia tarkemmat suunnitelmat rakentamisaikaiseksi hulevesien hallinta- ja suodatusmenetelmäksi kaavamääräyksen mukaisesti. Työmaavaiheessa on mahdollista kerätä hulevesiä esimerkiksi erillisiin säiliöihin, mikäli työmaa-aikana ei voida vielä hyödyntää lopullisia hulevesien hallintarakenteita.

Myös hulevesiin liittyen kaavasta on pyydetty lausunnot Espoon ympäristökeskukselta ja Uudenmaan ELY-keskukselta. Saadut lausunnot on otettu huomioon kaavamääräysten laadinnassa ja muotoilussa. Laadittuihin selvityksiin ja saatuihin lausuntoihin perustuen voidaan todeta, että hulevesien vaikutukset on selvitetty maankäyttö- ja rakennuslain vaatimalla tavalla.

[Vesistövaikutuksista esitetystä:

Valittaja pyytää aluksi huomioitavaksi, että maankäyttö- ja rakennuslaki edellyttää vaikutusten selvittämistä sekä kaava-alueella että kaava-alueen vaikutusalueella, mutta kaavan vaikutusalueella ei ole kaavaselostuksessa rajattu lainkaan. Kaavasta ei myöskään ole tehty omaa luontovaikutusten selvitystä, tai mitään muutakaan selvitystä, jossa vaikutusalue olisi tunnistettu. Valittaja katsoo vaikutusalueen tunnistamisen olevan perusedellytys lain edellyttämälle vaikutusten selvittämiseksi, eikä kaava sen puuttuessa ole lain mukainen.

Koska kaavan vaikutusalueella ei ole tunnistettu, on vaikutukset selvittämättä mm. valituksessa esitettyyn Hanabäck-ojaan, johon koko pohjoisen kaava-alueen hulevedet joutuvat. Edelleen sen kautta samannimiseen Bodominjärven lahteen kohdistuva paikallinen vaikutus on tunnistamatta. Siitä johtuen kyseisen purkukohtaan välittömässä läheisyydessä olevat rantanaapurit Högnäsissä ovat asianosaisina tunnistamatta. Siten he eivät ole saaneet lain vuorovaikutukselta edellyttämiä yhteydenottoja, eivätkä ole voineet arvioida selvittämättä jätettyjä vaikutuksia.

Vaikutusalueen jäätyä tunnistamatta on mm. hulevesitarkastelu rajoittunut ainoastaan kaava-alueen sisälle. Lisäksi hulevesivaikutuksen ymmärtämiseksi olisi tietysti tullut tarkastella laadullisen ohella myös määrällinen muutos erityisesti kaavan vaikutusalueelle. Koska tämä on laiminlyöty, ei koko alueen ainoaan purkuojaan eli Hanabäck-ojaan kohdistuvaa muutosta ole huomioitu lainkaan. Oja on erittäin pieni ja virtaa Paciuksen kulttuurihistoriallisen pihapiirin läpi. Sen valuma tulee moninkertaistumaan nykyisen pelto- ja metsäalueen muuttuessa asvaltoituksi, eikä vaikutusta puroon ja sen laskukohtaan (jotka on ”mitoitettu” läpäisevälle metsä- ja peltomaalle) luontoarvoihin ole huomioitu mitenkään. Naapurien kuuleminen olisi ollut täysin perusteltua tässä suhteessa. Valittaja pitää myös mahdollisena vesilain tulevan sovellettavaksi edellytettävien riittävien selvitysten pohjalta, jotka on tehtävä ennen kaavan hyväksymistä. Tähän mennessä ei vesialueen omistajia tai kalastusosakaskuntaa ole katsottu asianosaisiksi.

Kaavan vaikutusalueeseen kuuluu myös Glimsinjoki (Espoonjoki), johon eteläosien alueen valuma - myös ainoa pientä ojaa pitkin - kohdistuu. Oja on Valittajan näkemyksen mukaan suurelta osin luonnontilainen noro ja uhanalainen luontotyyppi. Kyseessä on myös uhanalaisen taimenen kutuvesistö, jota ei ole tunnistettu, ja jonka varjelu Valittaja katsoo laiminlyödyn.

Valittaja toteaa lisäksi, ettei kaavamääräys, joka toteaa ”Viherkatto lasketaan läpäiseväksi pinnaksi” ole tosiasioiden vastaisuudessaan asianmukainen. Koska katot muodostavat jopa suurimman osan korttelialueesta, ja käytännössä kaikki (paitsi vähäinen haihtuva osuus) vesi niiltä päätyy hulevedeksi, on merkintä jättänyt huomattavan osan vaikutusta huomioimatta.

Kaupunginhallituksen lausunto viittaa määräyksiin vesien hallinnasta poikkeustilanteissa. Kaava-aineisto ei kuitenkaan tosiasiallisesti esitä konkreettista, skenaarioon ja sen tunnuslukuihin perustuvaa tarkastelua eikä

ratkaisua siihen, mitä tehdään jos esimerkiksi poikkeuspäästö sattuisi tulva-aikaan. Kyseessä on klassinen esimerkki skenaarioihin varautumisen tarpeen tunnistamattomuudesta ja laiminlyönnistä. Sen sijaan kyseessä ei ole todellinen riskin huomiointi ja toteutettavuustarkastelu. Sellainen on aivan keskeinen hankkeen hyväksyttävyydelle tarvittava vaikutustarkastelu tässä kohteessa – etenkin sään ääri-ilmiöihin varautumisen vaatimuksen korostuessa. Tällaisesta laiminlyönnistä on varoitavia ja hyvin analogisia esimerkkejä Suomessa mm. Talvivaarassa. Juuri tällaisen suurpiirteisyyden välttämiseksi oikea-aikaisen YVA-menettelyn priorisointi asemakaavataarkastelun edelle on välttämätöntä todennäköisesti vaikutuksiltaan merkittävässä hankkeissa.

Valittaja katsoo, että ennen kaavan hyväksymistä tulee tehdä turvallisen toteutettavuuden vahvistava selvitys. Rakennuslupavaihe ei ole riittävä vaihe näin tärkeän hankkeen hyväksyttävyydelle merkittävien vaikutusten hallinnan arvioinnin kannalta. Perusteellinen tarkastelu on perusteltu jo ilmiselvällä tarpeella tunnistaa, onko hankkeella ylipäätään edellytyksiä tulla toteutettavaksi kohteessa. Saatavilla olevan yleistason aineiston pohjalta tästä ei ole varmuutta. Valittajan mielestä siitä jää perusteltu epäily sille, että rakennusaikaiset päästöt päätyvät vähintäänkin erikoistilanteissa valumana vesistöihin. Kaupunginhallituksen lausunto pyrkii jälkikäteen ja siten epärelevantisti esittämään puuttuvaa selvitystä rakentamisaikaisien vesien käytännön hallinnasta. Valittaja ei pidä realistisesti mahdollisena kerätä rankkasateiden vesiä säiliöihin, eikä niiden seurauksia näin voida hallita. Valittaja korostaa, ettei hanke ole esittänyt esitetyistä ratkaisuista tai niiden toimivuudesta mitään laskelmia. Siten hallinta ei ole uskottavaa vaan kestävämpään toiveajatteluun perustuvaa, mitä kuvastaa myös lausunnossa toistuvasti esiintyvä ilmaus ”on mahdollista”.

Kaupunginhallituksen lausunto esittää hankkeen muotoilleen kaavamääräykset lausuntojen perusteella. Valittaja ei edellä perustellusti katso pelkän kaavamääräysten muotoilun korvaavan vaikutusten tunnistamisen ja estämisen todennettua tarkastelua. Esimerkiksi Espoon ympäristökeskus on tarkalleen ottaen edellyttänyt yksiselitteisesti, ettei Bodominjärveen päätyvän veden laatua saa heikentää. Kyse on kvantitatiivisesta, veden määrään ja pitoisuuksiin perustuvasta vaatimuksesta. Mitään lukuihin perustuvia tarkasteluita vaatimuksen toteutettavuudesta ei ole esitetty, vaikka kaavamääräyksiltä edellytetään, että ne ovat toteutettavissa ja perusteltuja. Tässä suhteessa on myös välttämätöntä nähdä Bodominjärvi eritellymin, eli sen paikalliset arvot ja vaikutukset huomioiden, kuten edellä esitettiin.]

9.9. Mahdollisten jäähdytysvesien vaikutukset

Suunnittelutyön aikana on arvioitu datakeskuksen vedenkulutusta perustuen datakeskuksen jäähdytysratkaisuun, mikä on ollut ratkaiseva tekijä myös ELY-keskuksen arvioidessa YVA-menettelyn soveltamista koskevan päätöksen tarvetta yksittäistapauksessa (ks. tarkemmin lausunnon kohta 11).

Ensisijaisesti konesaleissa syntyvää hukkalämpöä voidaan hyödyntää ja kierrättää kaukolämpöverkkoon tehokkaasti ympäri vuoden, mahdollisesti myös jäähdytyskauden aikana. Kuten lausunnossa on edellä todettu, kaavamääräyksissä on veloitettu, että teollisuusrakennukset tulee toteuttaa niin, että hukkalämmön kierrättäminen kaukolämpöverkossa on mahdollista.

Jäähdytyksen osalta datakeskus tulee toimiessaan käyttämään ilmajäähdytystä, joka lausunnossa edellä kuvatulla tavalla ei aiheuta ympäristössään merkittäviä poikkeavia vaikutuksia. Datakeskuksen vedenkulutuksen on arvioitu olevan vastaavien teollisuustoimintojen vedenkulutuksen normaalilla tasolla. Helsingin seudun ympäristöpalveluiden (HSY) mukaan datakeskuksen tarvitsema vuorokautinen vesitarve pystytään ottamaan kunnallisesta vesijohtoverkosta (työneuvottelun muistio 17.11.2020 ja

ehdotusvaiheen lausunto). On mahdollista, että vesijäähdytystä tarvitaan kuumina kesäpäivinä, jolloin vedentarve alueella hetkellisesti kasvaa. Tämän vuoksi kaavamääräyksissä on veloitettu vesisäiliöiden rakentamiseen. Alueen tarvitsemia sammutusvesimääriä on arvioitu kaavaehdotuksen laatimisen aikana ja vesisäiliöitä voidaan hyödyntää myös poikkeustilanteessa sammutuksessa.

[Jäähdytysvesien vaikutuksista esitetystä:

Kaupunginhallituksen lausunnon mukaan ”Jäähdytyksen osalta datakeskus tulee toimiessaan käyttämään ilmajäähdytystä, joka lausunnossa edellä kuvatulla tavalla ei aiheuta ympäristössään merkittäviä poikkeavia vaikutuksia.”

Lisäksi lausunto itse asiassa vahvistaa nyt suoraan, että mahdollisuus hukkalämmön talteenottoon kesällä (”jäähdytyskausi”) oli vain teoreettinen mahdollisuus: ”Ensisijaisesti konesaleissa syntyvää hukkalämpöä voidaan hyödyntää ja kierrättää kaukolämpöverkkoon tehokkaasti ympäri vuoden, mahdollisesti myös jäähdytyskauden aikana”. Päättäjille ja viranomaisille asia on hankkeessa esitetyillä väitteillä ja luvuilla kuitenkin myyty niin, että talteenotto tehdään käytännössä vuoden ympäri.

Valittaja toteaa, että kaava-aineistosta ei löydy sellaista aiempaa selvitystä jäähdytyksen toteutustavasta, jota voisi pitää hankkeen vaikutusten arvioinnin perusteena. Valittaja olettaa, että kaupunginhallituksen lausunnon ”edellä kuvatulla tavalla” viittaa lausunnon yleistoteamukseen ”teollisuuden ja työpaikkojen aina tuottamasta lämmöstä”. Valittaja ei pidä sitä jo aiemmin todetusti asianmukaisena.

Valittaja pitää hyvin merkittävänä, että kaupunginhallituksen lausunto, kaiken hankkeen aiemmin esittämän vastaisesti, tuo jälkikäteen tarpeen veden, ja vieläpä juomaveden, käyttöön jäähdytykseen kuumina päivinä. Mistään hankeaineistosta ei löydy aiempaa mainintaa vesijohtoveden käyttämisestä jäähdytykseen, eikä etenään selvitystä veden tarpeesta: ”On mahdollista, että vesijäähdytystä tarvitaan kuumina kesäpäivinä, jolloin vedentarve alueella hetkellisesti kasvaa.”

Valittaja myös huomauttaa, että toisin kuin kaupunginhallituksen lausunto väittää, kaavamääräyksissä ei ole mitään mainintaa vesisäiliöiden kohdalla niiden rakentamisesta jäähdytysveden tarvetta varten. Kuitenkin nyt lausunnon perusteella se onkin vesisäiliöiden pääasiallinen, ja sammutuskäyttö vain toissijainen, käyttötarkoitus, mikä on hämmäntävä ja uusi tieto: ”Tämän vuoksi kaavamääräyksissä on veloitettu vesisäiliöiden rakentamiseen. Alueen tarvitsemia sammutusvesimääriä on arvioitu kaavaehdotuksen laatimisen aikana ja vesisäiliöitä voidaan hyödyntää myös poikkeustilanteessa sammutuksessa.”

Valittaja katsoo, että kyseessä on merkittävä, paljon kysymyksiä herättävä tieto, jonka ilmoittaminen ei voi tapahtua kaavapäätöksen ja YVA-harkinnan tekemättä jättämisen jälkeen, sen ollessa olennainen molempien kannalta. Valittajan käyttämän asiantuntijan, jolla on kymmenien vuosien kokemus raskaasta teollisuudesta ja energia-alalta, tiedossa ei ole yhtään teollisuuslaitosta, jonka jäähdyttäminen perustuisi juomaveteen, vaan se otetaan aina vesistöistä. Toisekseen kyse lienee myös (ja toivottavasti vain) poikkeus- tai hätäjäähdytyksestä, jonka toteutustavan esittäminen tässä vaiheessa edellä mainitulla tarkkuudella ei missään nimessä ole hyväksyttävää. Kolmanneksi Valittaja pitää välttämättömänä selvittää tarvittavan jäähdytystehon ja sitä vastaavan veden määrän, jotta vaikutuksia ympäristöön voidaan edes karkeasti ymmärtää.

Valittaja toteaa, että jo em. vesijohtoveden käyttöväitteeseen liittyvä poikkeuksellisuus ja uskottavuuden puute antaa aiheita epäillä tarvetta turvautua lopulta vesistöihin vähintään hätätilanteessa. Tämä koskee sekä veden ottamista että purkamista. Riski kasvaa sään ääri-ilmiöiden myötä. Se että hanke tuo asian esille vasta valitusvaiheessa, vahvistaa perusteltua huolta, jonka kumoaminen todentamattomalla vakuuttelulla ei ole lain mukaista eikä hyväksyttävää.

Kaupunginhallituksen lausunnossa esille tuotu saa hankkeen vaikutukset näyttämään yhä epäselvemmiltä. Se vahvistaa Valittajan käsityksen vaikutusten tunnistamisen ja selvitysten riittämättömyydestä ja hankkeen MRL:n ja YVA-lain vastaisuudesta. Valittaja käsittelee asiaa vielä lausunnon kohdan 11 yhteydessä.]

9.10. Luontoselvitykset

Asemakaavalla on tunnistettuja vaikutuksia luontoon, sillä kaavan rakentamisalueet sijoittuvat osin luonnontilaiselle metsäalueelle ja osin viljellylle peltoalueelle, jolloin kasvullinen ympäristö muuttuu rakennetuksi, kasvillisuutta poistetaan ja maaperää muokataan. Asemakaavan vaikutuksia suhteessa luontoarvoihin on arvioitu kaavasta laaditussa Natura-vaikutusten arvioinnissa (Keiron 2020) sekä kaavaselostuksessa, jonka lähtötietona ovat olleet alueelta laaditut luontoselvitykset (Hepokorven lahkaviosammalselvitys. Luontotieto Keiron, 2021., Hepokorpi luontoselvitys. Luontotieto Keiron, 2019, Yleiskaavan luontoselvitys Viiskorpi-Nupuri. Enviro, 2017. - Korsbacka-Tollinmäki luontoselvitys. Enviro, 2017.)

Asemakaavaratkaisussa on huomioitu luontoselvityksissä alueelta löytyneet merkittävimmät ja lakisääteisesti suojellut luontoarvot. Luontoselvityksen perusteella arvokkain metsä rajattiin arvokokonaisuudeksi, johon sisältyy vanhan runsalahopuustaisen metsän lisäksi myös läheiset suokohteet. Arvokokonaisuudelle tai sen läheisyyteen sijoittuivat myös pääosin alueen lepakko- ja lintuhavainnot. Arvokokonaisuuden lisäksi myös liito-oravien elinalueet rajattiin rakentamisalueiden ulkopuolelle. Lisäksi kaavaratkaisulla turvataan kaava-alueen länsireunassa kulkeva maakunnallinen ekologinen yhteys noin 300 metrin levyisenä lähivirkistysalueena. Kaavamääräyksillä turvataan ja kehitetään ekologisista yhteyksiä mahdollistamalla Kehä III:n tiealueelle ekologisena ja virkistysyhteytenä toimivan ali- tai ylikulun rakentaminen. Tämä eritasoyhteys parantaa maakunnallisen ekologisen yhteyden toimivuutta, mitä nykytilanteessa hankaloittaa vilkkaasti liikennöity Kehä III.

Liito-oravan elinympäristö jää metsäisenä säilytettävälle lähivirkistysalueelle, ja liito-oravan ekologisten yhteyksien säilyminen on huomioitu kaavassa useilla eri kaavamääräyksillä, joilla määrätään puustaisen yhteyden säilyttämisestä (mm. eko-1, eko-2, y-1).

Asemakaavan suunnittelualueelta on tunnistettu lahkaviosammaleen esiintymisalueita, mutta esiintymispaikkaa ei ole ELY-keskuksen päätöksellä määritelty luonnonsuojelulain (1096/1996) 47 §:n 3 momentin perusteella erityisesti suojeltavan lajin tärkeäksi esiintymispaikaksi, koska kaavassa osoitettu rakentaminen ei kohdistu lahkaviosammaleen säilymiselle tärkeille esiintymispaikoille. Lahkaviosammal on luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu kasvilaji. Luonnonsuojelulain 48 §:n 1 momentissa säädetyn mukaisesti rauhoitetun lajin lain 42 §:n mukainen hävittämiskielto ei estä alueen käyttämistä rakennustoimintaan. Tällöin on kuitenkin vältettävä vahingoittamista tai häiritsemästä rauhoitettuja eläimiä ja kasveja, jos se on mahdollista ilman merkittäviä lisäkustannuksia.

Luonnonsuojelulain 48 §:n 1 momentissa säädetyn yleispoikkeamisen ja ELY-keskuksen kanssa käytyjen neuvottelujen sekä ELY-keskuksen ehdotusvaiheen lausunnossa vahvistaman perusteella on osa lajin elinympäristöalueesta osoitettu asemakaavassa rakentamisalueeksi. Ilman luonnonsuojelulain 48 §:n 1 momentin sallimaa yleispoikkeamista lahkaviosammaleen suojelusta hanketta olisi mahdotonta sovittaa alueelle sen muiden reunaehtojen vuoksi. Kaavaratkaisu ei vaaranna lahkaviosammaleen suojelutason säilymistä. Kaavassa osoitettu

rakentaminen ei kohdistu lahokaviosammalen säilymisen kannalta tärkeille esiintymispaikoille.

Pääosa alueelta löytyneistä lahokaviosammaleen esiintymisalueista sijoittuu asemakaavan mukaisille lähivirkistysalueille. Lähivirkistysalueille sijoittuvat säilyvät esiintymisalueet on merkitty kaavaan suojeltavina alueen osina (s-1).

Asemakaava-alueelta löydettiin yhteensä 289 lahokaviosammalhavaintoa, minkä perusteella rajattiin 26 esiintymäaluetta. Alueelta löytyneiden esiintymisalueiden koko oli yhteensä 17,8 ha. Kaavan mukaisille korttelialueille sijoittuu kokonaan kuusi esiintymisaluetta ja 129 lahokaviosammalhavaintoa. Osittain korttelialueille sijoittuu lisäksi seitsemän esiintymisaluetta. Lisäksi rakennettavalle katualueelle sijoittuu 17 havaintoa ja yksi esiintymisalue, joka sijoittuu myös eteläisemmän korttelialueen puolelle. Havainnoista 11 sijoittuu kaavan mukaisille luonnontilaisena säilytettävälle korttelinosille.

Lahokaviosammalen esiintymisalueista yhteensä 7,6 ha sijoittuu kaavan mukaisille kortteli- ja katualueille. Rakennettaville alueille sijoittuu näin ollen 43 % alueelta löydetyistä lahokaviosammalalajeista, ja yli puolet alueelta tehdyistä havainnoista sijoittuu rakentamisalueiden ulkopuolelle.

Rakentamiskäyttöön otettavista lahokaviosammalalajeista huolimatta Espoossa säilyy runsaasti lahokaviosammaleen esiintymisalueita, kuten myös muualla Suomessa. Alueen rakentamisella ei arvioida olevan vaikutusta lajin suotuisaan suojelutasoon, sillä esiintymiä säilyy runsaasti myös Hepokorven kaava-alueella rakentamisesta huolimatta. Lahokaviosammalhavaintojen yleistymisen ja sen vaikutus suojelutason tulkintaan aivan viime vuosina on tunnistettu muun ohella Helsingin Pirkkolan liikuntahallia koskevissa päätöksissä Helsingin hallinto-oikeus, 05.11.2020, H770/2020 ja korkein hallinto-oikeus, muu päätös H87/2021.

Yleispoikkeamista on mahdollista käyttää, mikäli ei voida välttää rauhoitettujen kasvien häiritsemistä ilman merkittäviä taloudellisia lisäkustannuksia. Ilman yleispoikkeamista lahokaviosammal estäisi käytännössä koko datakeskushankkeen, sillä rakentamisvolyymit eivät tällöin mahtuisi Hepokorvenkallion kaava-alueelle. Hankkeen rakentamatta jättäminen hankaloittaisi merkittävästi hiilineutraalin ja kustannustehokkaan kaukolämmön tuottamista Espoossa ja aiheuttaisi merkittäviä lisäkustannuksia. Korttelialueella lahokaviosammalta on todettu noin 7 hehtaarin alalla, mikä on noin 24 % datakeskuksen tarvitsemasta alueesta. Jos lahokaviosammalalajit säilytetään nykyisessä laajuudessaan, datakeskushanketta ei ole mahdollista toteuttaa alueelle. Tällöin alueen kehittäminen myös työpaikka-alueena olisi huomattavasti vaikeampaa. Kuten lausunnossa on edellä todettu, vaihtoehtoisia sijainteja tämän kokoluokan datakeskukselle ei ole juuri löydettävissä Espoossa. Muilla sijainneilla datakeskuksen hukkalämpöä ei todennäköisesti pystyittäisi täysimääräisesti hyödyntämään, mikä heikentäisi merkittävästi hankkeella saavutettavia ilmastovaikutuksia.

Mikäli lahokaviosammaleen asuttamalle alueelle ei voitaisi rakentaa, kaupunki menettäisi myös maanmyyntituloja kymmeniä miljoonia euroja ja lisäksi yritystoiminnan tuomat taloudelliset hyödyt. Suuri datakeskushanke on myös yhteiskunnallisesti ja kansantaloudellisesti erittäin merkittävä. Suurininvestoinnit synnyttävät paljon uusia työpaikkoja ja koulutusmahdollisuuksia. Yksittäinen datakeskusinvestointi voi olla jopa miljardiluokkaa, ja sen työllisyysvaikutukset ovat merkittävät. Hepokorvenkallion datakeskuksen on arvioitu

työllistävän n. 100-300 henkilöä vuodessa ja muiden välillisten työllisyysvaikutuksien olevan noin 1000 henkilötyövuotta.

[Luontoselvityksistä esitetystä:

Aluksi Valittaja täsmentää valituksensa perusteluita todeten, että alueelta tehdyt luontoselvitykset ovat paitsi valituksessa esitetyllä tavalla puutteellisia, myös vain yleiskaavatasoisia (pois lukien vasta Valittajan muistutuksen johdosta tehty lahkaviosammalselvitys). Itse hankkeelle ei ole lainkaan tehty omaa, kaava-alueeseen ja kyseenomaisen asemakaavahankkeen vaikutuksiin kohdentuvaa selvitystä. Kaikki kaupunginhallituksen lausunnossa mainitut selvitykset liittyvät yleiskaavaan ja ovat alueeltaan hajanaisia, yleistasoisia ja yleiskaavataso tarkkuuteen pohjautuen liian suppeita. Se tekee niistä riittämättömiä jo sinällään, mutta erityisesti hankkeen ja alueen erikoislaatuisuus huomioiden.

Kaupunginhallituksen lausunto väittää luontoarvojen tulleen huomioiduksi kaavaratkaisussa, mutta jättää mainitsematta mm. korttelialueen alle jäävän Uusimaa 2050 -kaavan selvityksissä tunnistetun arvoalueen (LAKU-kriteerit).

Ekologisten yhteyksien osalta kaupunginhallituksen lausunto toteaa näin: ”Lisäksi kaavaratkaisulla turvataan kaava-alueen länsireunassa kulkeva maakunnallinen ekologinen yhteys noin 300 metrin levyisenä lähivirkistysalueena” Valittaja ei pidä mahdollisena virkistys- ja luontoarvojen varjelen eikä maakunnallisen yhteyden toteutumista kaavan esittämällä tavalla keskellä teollisuushalleja, rakennetun ympäristön osana ja ehdoilla. Havainnekuvien, kaavakartan ja valittajan käytössä olevan, korkean turvallisuusluokan teollisuustoiminnan asiantuntemuksen perusteella on selvää, että yhteyden esitetyn kaltaista toteutumista rajoittaa mm. raskas aitaus ja valaisu. Yhteys olisi parhaimmillaankin käyttökelpoinen vain pienelle osalle lajistoa, mikä ei toteuta tärkeän ja siten laadukkaan ja monipuolisen maakunnallisen yhteystarpeen vaatimusta. Selvitykset riittämättöminä eivät mitenkään ole ottaneet niitä huomioon, minkä johdosta kaava ei esitetystä muodosta ole toteutuskelpoinen. Tarkastelu on perusteltua tehdä tarkasti asemakaavavaiheessa, sillä muuten on riski, että laitoksen toteutusvaiheessa turvallisuusvaatimukset määrittävät käytännön toteutustavan luontoarvot sivuuttaen.

Tässäkin kohtaa Valittaja tähdentää jälleen, että kaupunginhallituksen lausunnon juuri hankkeen hyötynä korostama yhteyden mahdollistaminen Kehä III poikki ei todellisuudessa riipu mitenkään datakeskushankkeesta, vaan tulisi maakunnallisena toteuttaa joka tapauksessa.

Valittaja on esittänyt perustellun näkemyksensä lahkaviosammalensuojelun osalta valituksessa. Kaupunginhallituksen lausunto käsittelee asiaa erittäin laajasti, mutta ei tuo asiaan mitään erityistä lisäselvitystä. Valittaja toteaa esitetyn pohjalta seuraavaa: Lahkaviosammal on luontodirektiivin II-liitteen laji ja uhanalainen laji, ja LSL:n nojalla rauhoitettu. Sen esiintymät ovat lain suojelemissa. Tämä koskee erityisesti lajin merkittäviä ydinesiintymiä, joita Hepokorven asemakaava-alueella on nimenomaisesti ja edustavana kaikissa tutkituissa kohteissa. Kaikki verrokkitapaukset joihin lausunto viittaa ovat joko laajuuden ja/tai kasvuympäristön osalta huomattavan vähämerkityksellisiä Hepokorven todennettuihin esiintymiin nähden. Niitä ei siten voi käyttää suoraan ennakkotapauksena tämän hankkeen alueella, jossa tilanne on päinvastainen. Sellainen tulkinta tarkoittaisi lajin suojelun lakkauttamista kategorisesti esiintymän merkityksestä riippumatta, eikä se olen lain mukaista. Toisin kuin lausunto antaa ymmärtää, kaava hävittäisi käytännössä, ei alle, vaan reilusti yli puolet lajin tärkeistä esiintymistä.

Valittaja korostaa myös sitä yleisesti hyväksyttyä ja noudatettua suojeluperiaatetta, että uhanalaisten lajien laajat ja elinvoimaiset esiintymät ovat suppeita merkittävämpiä nimenomaan suotuisan suojelutason säilymiselle. Sillä perusteella Hepokorven alueen suojelu on poikkeuksellisen tärkeää, eivätkä ympäristössä olevat runsaat esiintymät siten ole perustelu poikkeamiselle vaan aivan päinvastoin. Valittaja katsoo myös

olevan tieteellisesti vielä todentamaton ja tutkimuksen alla oleva seikka, mikä on suvuttomien esiintymien lopullinen merkitys lajin kannalta, eikä sen käyttäminen suojelutarpeen väheksymisperusteena ole toistaiseksi asianmukaista.

Kuten Valittaja on valituksessaan perustellut, se pitää yleispoikkeamista ilman poikkeamispäätöksen edellyttämistä lain vastaisena. Vaatimustaan Valittaja on perustellut myös sillä, että rakentamistarve kohdistuu sellaisen hankkeen toteuttamiseen, jonka toteutustarvetta kyseiseen kohteeseen ja kyseisellä tavalla ei ole MRL:n edellyttämien vaihtoehtotarkasteluin dokumentoidusti selvitetty. Myös osallisten esille tuomien vaihtoehtojen valossa Valittaja pitää oletettavana, että hanke on täysin mahdollista toteuttaa sekä merkittävästi rajallisempaan että vaihtoehtoihin kohteisiin. On selvää, että vaihtoehtojen poissulkeminen on ensisijainen toimenpide ennen esiintymispaikan hävittämistä. Toteutusvaihtoehtojen selvittämättä jättämisen myötä asianmukaista arviota LSL:n edellyttämästä kustannusvaikutuksesta ei ole voitu tehdä, eikä rauhoitetun lajin suuren mittakaavan hävittäminen ole lain mukaista. Valittaja toistaa myös, että valituksenalaisuuden myötä hankkeella tai sen toteuttamiseksi välttämättömäksi väitetyllä hävittämisperusteella ei ole tarvetta eikä lainvoimaa.

Kaupunginhallituksen lausunto paneutuu myös, ilmeisesti erityisesti lahkaviosammaleen hävittämistä perustellakseen, kuvailemaan laajalti hankkeen väitetyjä hyötyvaikutuksia. Valittaja kiinnittää huomiota jälleen siihen, miten ne tässä tarkoituksessa taas esiintyvän hankkeen keskeisinä vaikutuksina. Siten väitetty uusiutuvalla sähköllä tuotetun hukkalämmön muuttaminen ympäri vuoden kaukolämmöksi ja siitä johtuva hiilineutraalius eivät enää olekaan ”sivutuotteita”. Kuten Valittaja on osoittanut, näitä hankkeen väitetyjä päävaikutuksia ei kuitenkaan ole edes pyritty todentamaan riittävin selvityksin, eikä esille ole tullut mitään, mikä antaisi aiheen olettaa niiden voivan toteutua väitetyksi.

Lisäksi kaupunginhallituksen lausunto korostaa voimakkaasti hankkeesta aiheutuvia, merkittäväksi väitetyjä taloudellisia ja työllisyysvaikutuksia samassa tarkoituksessa väittäen, että niitä ei voida saavuttaa lahkaviosammalta hävittämättä. Valittaja kuitenkin toteaa, että sen lisäksi, ettei kyseisten vaikutusten yhteyttä juuri Hepokorpeen hankkeen ainoana toteutusvaihtoehtona ole vaihtoehtotarkasteluin osoitettu, on niissä kyse merkittävistä vaikutuksista, joita tulisi pystyä tarkastelemaan riittävien selvitysten pohjalta. Tämä on keskeinen edellytys sille, että kokonaisarvio toisessa vaakakupissa olevien kaavan sisältövaatimusten suhteen, joihin hankkeella on merkittäviä haitallisia vaikutuksia, olisi mahdollinen. Mitään selvitystä tuon laajaskaalaisen työpaikkaluvun tueksi ei kuitenkaan ole tehty. Kirkkonummen ja Espoon kokonaishanketta käsitelleen MOT-ohjelman (<https://areena.yle.fi/1-50654068>) selvityksen perusteella em. hyötyväitteet ovat vääriä ja johtaneet päätöstä harhaan. Vaikuttaakin ilmeiseltä, että edellä esille tuodulla sähköön ja hukkalämmön hintarakenteella ainoa ja helposti todennettava hyötyjä on Fortum. Se on kuntapäätäjille perustellut hanketta myös kohtuuhintaisella kaukolämmöllä, mutta ei ole sitoutunut mihinkään eikä kertonut, kuinka paljon se aikoo valtavista taloudellisista hyödyistään siirtää kuntalaisille kaukolämmön hinnassa (vrt. perusteeton yleinen ja yhteiskunnallinen merkitys). MOT-ohjelman nimi oli osuvasti ”Datakeskusten tyhjä lupaukset”. Vain lupauksista tässäkin hankkeessa on kyse lain edellyttämien asianmukaisten selvitysten sijaan.

Valittaja korostaa, että hankkeen väittämällä lukuisilla positiivisilla vaikutuksilla ja niistä esitetyillä vaikuttavilla luvuilla on tarkoituksensa. Se tarkoitus on kuvan muodostaminen hankkeesta intressipohdintaan vaikuttamiseksi ja sitä myötä myönteisen päätöksen aikaansaamiseksi. Näitä vaikutuksia, kuten kunnan hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen tai vaikutus kunnan työllisyyteen, on pidettävä kuntalaisten kannalta hyvin merkittävinä ja asemakaavan sisältövaatimuksia vasten arvioitavina seikkoina. Siten on perusteltua odottaa, että lukujen tueksi annetaan arvioinnin mahdollistavaa, selkeää ja todennettavaa selvitystä. Ilman perusteluita syntynyttä päätöstä voidaan valituksessa kuvatuin perustein pitää selkeästi myös hallintolain vastaisena.

Taloudellisen hyödyn osalta Valittajan on mahdotonta todeta muuta kuin ettei sitä ole osallisille selvitetty. Voinee kuitenkin ajatella – jo esitettyjen huomattavien summien perusteella – yrityksen ja kunnan välisten

taloudellisten etujen olevan sitä luokkaa, että niiden tarkempi ja läpinäkyvä yhteiskunnallinen avaaminen olisi kohtuullista kuntalaisten ja hyvän hallinnon näkökulmasta.]

10. Asemakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslain 54 §:n 2 ja 3 momentissa säädetyt sisältövaatimukset

Valituksenalainen asemakaava luo edellytykset terveelliselle, turvalliselle ja viihtyisälle elinympäristölle, palvelujen alueelliselle saatavuudelle ja liikenteen järjestämiselle. Alueelta on laadittu kattavat luontoselvitykset, joiden pohjalta arvokkaimmat luontoalueet on rajattu rakentamisalueiden ulkopuolelle. Alueen lähiympäristössä on riittävästi virkistykseen soveltuvia alueita. Asemakaava ei aiheuta elinympäristön laadun heikkenemistä eikä myöskään aseta maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle kohtuutonta rajoitusta tai kohtuutonta haittaa.

Asemakaavan selostuksessa kuvatun mukaisesti valmistelun aikana on laadittu kattava vaikutusten arviointi, jossa on otettu huomioon hankkeen vaikutukset luonnonympäristöön, virkistysalueisiin ja lähialueen asukkaisiin. Vaikutusten arvioinnin perusteella alueelle sijoittuvat datakeskuksen toiminnot eivät aiheuta merkittäviä vaikutuksia alueen asukkaisiin tai lähiympäristöön.

Kuten kaavaselostuksessa on tarkemmin todettu, asemakaavan mukainen toiminta alueella tulee olemaan luonteeltaan sellaista, ettei se kuormita alueen liikenneverkkoa kohtuuttomasti. Liikennemäärät pysyvät maltillisina alueen kokoon nähden ja Kehä III:n liikennealueella olevan Järvenperän solmun eritasoliittymät pystyvät käsittelemään helposti alueen kasvavaa liikennettä nyt ja tulevaisuudessa.

Eteläinen korttelialue sijoittuu alueelle, jossa kulkee lähialueen asukkaiden käytössä olevia polkuja Oittaaan laajemman virkistysalueen suuntaan. Asemakaava kaventaa yhtenäistä metsäaluetta, mutta parantaa kulkuyhteyksiä Oittaaan suuntaan. Asemakaavoitustyön aikana alueen läpi on suunniteltu uusia ulkoilureittejä ja latuyhteyksiä, jotka tulevat palvelemaan erityisesti Kehä III:n eteläpuolen asukkaita. Osittain kaava-alueen alle jäävät metsäalueet ovat olleet laajemmin virkistyskäytössä, mutta rakentamiseen suunnitellut alueet ovat virkistyskäytön näkökulmasta haasteellisia melun ja ilmanlaadun vuoksi.

Oittaaan alueella nykyisin yhtenäisen metsäalueen koko on yhteensä noin 190 hehtaaria. Kehä III:n varrella sijaitseva osa virkistysalueesta on tällä hetkellä voimakkaasti altistettuna Kehä III:n liikenteen meluvaikutuksille. Iso osa metsäalueesta (n. 40 ha) sijaitsee alueella, jossa melutaso ylittää valtioneuvoston asettaman ohjearvon ulko-oleskelualueiden melutasolle (55 dB). Uudenmaan ELY-keskus totesi lausunnossaan kaavaehdotuksesta, että näille alueille ei tule osoittaa virkistystoimintoja. Lisäksi Kehä III:n varren alue (n. 13 ha) ei täytä ilmanlaadun puolesta Helsingin seudun ympäristöpalveluiden suosituksetäisyyttä asuinrakentamiselle.

Nyt datakeskukselle suunnitellut korttelialueet vievät yhtenäisestä metsäalueesta noin 23 ha (12 %). Korttelialueet sijoittuvat kuitenkin kokonaisuudessaan melutasoiltaan epäsuotuisalle alueelle, ja suurin osa alueesta on myös ilmanlaadun näkökulmasta huonoa aluetta. Oittaaan alueella säilyy asemakaavan toteutumisen myötä yhteensä noin 170 hehtaaria yhtenäistä metsäaluetta, mikä mahdollistaa tarvittaessa myös nykyisten ulkoilureittien ja hiihtolattujen

laajentamisen. Näin ollen voidaan todeta, että rakentamisella ei heikennetä merkittävästi Oittaaan virkistysaluekokonaisuutta, vaan virkistykseen parhaiten soveltuvat alueet on rajattu kokonaan rakentamisen ulkopuolelle. Asemakaavan selostuksessa on todettu, että asemakaavan seurauksena olemassa olevan virkistysalueen tilanne paranee melutilanteen osalta, koska alueelle laaditun meluselvityksen perusteella uudet datakeskusrakennukset suojaavat alueella säilyviä virkistysalueita nykyistä laajemmin liikennemelulta. Suurimmalla osalla Oittaaan virkistysalueesta melutilanne paranee n. 3-5 dB. Hankkeella on positiivisia vaikutuksia melutilanteeseen myös Matalajärven ja Bodominjärven rannoilla. Oittaaan alueella säilyvä laaja, yhtenäinen metsäalue turvaa maakunnallisesti merkittävän ekologisen yhteyden säilymisen jatkossakin.

[MRL:n sisältövaatimuksista esitetystä:

Valittaja toteaa aluksi, että MRL 54§:n sisältövaatimuksia käsitellessään kaupunginhallituksen lausunto tarkoitushakuisesti kiinnittää huomiota vain suoriin, helposti tunnistettaviin paikallisiin vaikutuksiin. Kuitenkin hankkeen luonteesta johtuen myös sen systeemisten energiavaikutusten tunnistaminen on merkittävää sisältövaatimustenkin kannalta.

Esimerkki: Asemakaavan nimenomaisena tarkoituksena on ilmoitettu datakeskuksen toteuttaminen ja sen hukkalämmön hyödyntäminen kokonaisuudessaan kaukolämmöksi (tämä on kiistattomasti todennettavissa esim. ilmastovaikutuksessa esitetyistä luvuista).

Siten sellaista elinympäristön laadun heikkenemistä, joka seuraisi – ilmoitetun asemakaavan tarkoituksen vastaisesti – laitoksen valtavan lämpötehon ohjaamisesta kaukolämmön sijasta laitoksen ympäristöön, olisi selkeästi pidettävä MRL 54:3§:n vastaisena.

Juuri tämän vaikutuksen todennäköisyyden ja merkittävyyden Valittaja valituksessaan perusteellisesti osoittaa. Valitus osoittaa myös sen, ettei sellaista riittävää selvitystä lämmön talteen otosta, joka edes mahdollistaisi haittavaikutuksen arvioimisen, ole tehty, etenkin laitosten yhteisvaikutukset huomioiden.

Edellä esitetty lyhyt päättely osoittaa selkeästi, miten asemakaava on MRL 54§:n vastainen toisin kuin lausunto antaa ymmärtää. Sisältövaatimusten varmistaminen on mahdollista ainoastaan todellisten vaikutusten tunnistamisen ja riittävän selvittämisen pohjalta.

Muuten sisällöllisesti kaupunginhallituksen lausunto toistaa lakitekstiä ja hankkeen ilmoittamia vaikutuksia väittäen niitä selvitettyiksi, toisin kuin asiassa on tosiasioiden valossa todettavissa. Tämä asiasisällön puute vain vahvistavaa valituksen perusteluja siitä, ettei sisältövaatimusten täyttymistä ole voitu osoittaa.

Kaupunginhallituksen lausunto esimerkiksi toteaa alueen kelvottomuuden virkistyskäyttöön vastoin todellista tilannetta, eli sitä, mitä alueen käytännön suosio ja osallisten antamat muistutukset osoittavat. Näin lausunto täysin ohittaa osalliset, esimerkiksi selvittämättä vaikutusta asianmukaisella kyselyllä, mikä olisi ollut täysin mahdollista. On erityisen hämmentävää, miten lausunto avoimesti esittää valtavan teollisuuskompleksin parantavan virkistyskäytön kokemuksta ja mahdollisuuksia.

On syytä korostaa jälleen, että hankkeen väittämät oheishyödyt ovat keinotekoisia ja toteutettavissa aivan riippumatta asemakaavan ja datakeskuksen toteutuksesta, ja ennen muuta sen estämättä. Valittaja pitää erittäin epäasiallisena esittää esimerkiksi sitä, että Kehä III:n melun torjunta edellyttäisi 20 eduskuntatalon kokoisen teollisuusmassiivin rakentamista. Myös kaikki lausunnon muut esille nostamat vähäiset hyödyt ovat saavutettavissa pienin infrastruktuurin peruskeinoin aiheuttamatta ohessa hankkeen valtavia haittoja. Esimerkiksi viitatus ”Bodominjärven rantojen asukkaat” ovat jo kauan, mutta turhaan, pyytäneet kaupungilta perustasoisen melusuojauksen toteuttamista, eikä ole kaupungille eduksi käyttää omaa laiminlyöntiään

verukkeena. Valittaja katsoo, että hanke ja lausunto ovatkin tietoisesti pyrkineet aktiivisesti sotkemaan tarpeen ja ratkaisun välisen suhteen ja manipuloimaan siten asiattomasti päätöksentekoa. Valittaja ei pidä tällaista vaikuttamistapaa minkään päämäärän ajamisessa ja etenkin kunnallisessa päätöksenteossa hyväksyttävänä.

Valittaja tuo tämän kohdan lopuksi esille, että se on tuoreessa hallintovalituksen täydennyksessään POKE-yleiskaavasta osoittanut konkreettisesti Hepokorven pellon nykyisen metsäsaarekkeen korvaamattoman maisema- ja suojamerkituksen virkistyskäytölle ja kulttuurimaisemalle. Ko. täydennyksen havaintoaineiston perusteella on selvää, että tämän POKE-selvitysten laiminlyömyksen keskeisen maisemaelementin suojavaikutus on paljon suotuisampi kuin jättämisen teollisuusrakennusmassan väitetyksi aiheuttama.]

11. YVA-menettely ei ole tullut sovellettavaksi, kaavan vaikutukset on arvioitu maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesti

Uudenmaan ELY-keskus katsoi kaavan valmisteluvaiheessa, että hankkeesta on syytä tehdä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) 13 §:ssä tarkoitettu päätös ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa. Tämä johtui alustavasta arviosta, jonka mukaan datakeskuksen käyttämä vesimäärä olisi ollut merkittävästi suurempi vesijäähdytyksen käytöstä johtuen ja hankkeella olisi saattanut olla tarve ottaa vettä Bodominjärvestä (viranomaisneuvottelun muistio 27.3.2020).

Suunnittelun edetessä vesimäärän tarve on pienentynyt merkittävästi suunnittelun perustuessa ilmajäähdytykseen. Helsingin seudun ympäristöpalveluiden (HSY) mukaan datakeskuksen tarvitsema vuorokautinen vesitarve pystytään ottamaan kunnallisesta vesijohtoverkosta (työneuvottelun muistio 17.11.2020 ja ehdotusvaiheen lausunto). Vedenotolle lähivesistöistä ei siten ole lainkaan tarvetta ja asemakaava on laadittu tämän mukaisesti. Näin ollen ELY-keskus on todennut ehdotusvaiheen lausunnossaan, ettei tarkentuneiden tietojen perusteella pidä tarpeellisenä tehdä päätöstä ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa.

Asemakaavan mahdollistaman hankkeen ympäristövaikutukset on edellä kuvatulla tavalla arvioitu kaavoituksessa maankäyttö- ja rakennuslain 9 §:n edellyttämällä tavalla.

Asemakaavan hyväksymistä koskeva päätös ei näin ollen ole lainvastainen sillä valituksessa väitetyllä perusteella, että ELY-keskus ei ole tehnyt päätöstä ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa.

[YVA-menettelyn soveltamisesta esitetystä:

Sen johdosta, että kaupunginhallituksen lausunto väittää hankkeen ympäristövaikutukset arvioidun MRL 9 §:n mukaisesti, on tarpeen esittää tarkennus: Valittaja olettaa lausunnon tarkoittavan MRL 9:2 § mukaista arviointia. Koska hankkeen ympäristövaikutuksia ei ole arvioitu sen sijaan MRL 9:3 § mukaisella yhteismenettelyllä, on YVA-arviointimenettelyn puuttumisesta mahdollista YVA-lain perusteella valittaa asemakaavapäätöksen (YVA-direktiivin 1. artiklan 2c-kohdan ja YVA-lain 2§ tarkoittamana viranomaispäätöksenä) yhteydessä MRL 188:4 §:n estämättä.

Kaupunginhallituksen lausunto keskittyy YVA-tarveperusteista lähinnä vain jäähdytyskysymykseen. Se onkin erittäin merkittävä, mutta myös lämpötehon eikä vain toteutustavan osalta, kuten lausunto haluaa esittää.

Valittaja toteaa valituksessaan esittämiensä perusteluiden osoittavan kiistatta, että laitoksen koko lämmön talteenottoasteesta ja siten jäähdystarpeesta ei hankeaineistossa ole esitetty eikä ollut käytettävissä käytännössä mitään selvitystä. Valittaja korostaa, ettei arviolle täysin välttämättömistä jäähdystyksen tehontarpeen sekä sen toteutustavan tarkastelusta löydy mitään merkintää myöskään lausunnon esille ottamassa viitatussa viranomaisneuvottelun aineistoista (valituksen liite 19).

Kuten valitus havainnollisti, on laitoksen valtavan lämpötehon johtamisella ympäristöön todennäköisesti merkittäviä vaikutuksia, riippumatta siitä, edellyttäisikö se vesijäähdystystä. Siten pelkkä jäähdystystapa, tuntematta lainkaan ympäristöön aiheutuvaa lämpötehoa, ei yksin ole voinut olla kriteeri terveharkinnan tekemättä jättämiseksi.

Jäähdystarve on erittäin keskeinen ympäristövaikutusten arviointitarpeen ymmärtämisen kannalta ja sen selvittämättä jättäminen YVA-lain 12 §:n sekä veloitteen hankkeelle tarkemmin määrittävän YVA-asetuksen 1§:n vastaista. Edes Uudenmaan ELY-keskuksen lausunnon (valituksen liite 3) nimenomainen vaatimus ei johtanut tiedon toimittamiseen.

Valittaja haluaa myös kiinnittää huomiota kaupunginhallituksen lausunnon toteamiin - päätöksen tarpeettomuuden taustalla oleviin - ”tarkentuneisiin tietoihin” jäähdystyksestä verrattuna Uudenmaan ELY-keskuksen ”alustavaan arvioon”. Ne ovat merkittäviä siksi, että tietoja on hankkeen antamina pidettävä nimenomaisesti YVA-lain ja YVA-asetuksen tarkoittamina lieventävinä seikkoina, jotka hanke voi antaa välttääkseen YVA-menettelyn. Näin on Valittajan näkökulmasta tosiasiallisesti tapahtunut, kun YVA-harkintaa ei sen johdosta ole tehty. Tilanne on laiton, koska lieventävät seikat voivat olla vain todennetusti vaikuttavia ja spekulatiivisuutta tai epävarmuuksia sisältämättömiä, eikä tätä ei ole mitenkään dokumentoitu ja todettu. Näitä edellytyksiä täyttämättömiä lieventämistoimia voitaisiin pitää keinona kiertää YVA-vaatimus, eikä niitä siksi voida käyttää tarveharkinnassa (mm. Pölönen & Perho 2018). Vastaavasti tarkasteluista hankkeen erilaisista, todennettavasti vaikutuksia vähentävistä toteutusvaihtoehdoista ei löydy mitään mainintaa hankkeen tai yhteysviranomaisen aineistosta.

Esimerkiksi YVA-yhteysviranomaisen tukiaineisto (YM 6.4.2021, liite 3) korostaa päätöksen hyvän dokumentoitujen perusteluiden, ja erityisesti lieventävien seikkojen niiden osana, keskeisenä hyvän hallinnon ja osapuolten oikeusturvakysymyksenä. Valittaja pitääkin niiden suhteen erittäin ongelmallisena, ettei tarkastelua ole lainkaan dokumentoitu eikä menettelyn perusteluita siten ole mahdollista tarkastella.

Ei ole sattumaa, että tämän mittakaavan jäähdystystä ympäristöön vaativat laitokset sijaitsevat tyypillisesti merivesijäähdystyksen äärellä, kuten Suomen ainoa läheskään samankokoinen Haminan datakeskus. Valittaja painottaakin, että jäähdystarpeen selvittämisen sijasta hanke on määrätietoisesti antanut niin viranomaisten kuin päättäjienkin ymmärtää yksiselitteisesti vain niin, että hukkalämpö voidaan myös kesäaikaan hyödyntää kaukolämmöksi tai ottaa talteen – eikä johtaa ympäristöön. Viranomaisella ei siten ole voinut olla YVA-lain hankkeelta edellyttämää riittävää ja oikeaa tietoa arvionsa tekemisen pohjaksi. Valittaja katsoo valituksen sen sijaan selvästi osoittavan, että menettely on pohjautunut puutteelliseen ja olennaisesti väärän käsityksen antavaan tietoon.

Lisäksi lausunnon kohdassa 9.9. tuo kaupunki tuo nyt ensimmäistä kertaa - vasta viranomaisarvion ja kaavapäätöksen jälkeen - sittenkin esille tarpeen vesijäähdystykselle. Lisäksi se väittää sen olevan toteutettavissa vesijohtovedellä. Kuten Valittaja ko. kaupunginhallituksen lausunnon kohdassa perustelee, olisi siinä esitetty toteutustapa täysin poikkeuksellinen ja epäuskottava, eikä tietona mitenkään hyväksyttävissä jälkikäteen ilman perusteellisia selvityksiä. On selvää, ettei tällainen selvitysmenettely voi tapahtua ko. lausunnossa. Sen sijaan se vahvistaa tekemättä jätetyn YVA-tarveharkinnan puutteiden suhteen valituksessa esitettyjä argumentteja.

Jäähdytstarpeen ja siitä seuraavan ympäristövaikutuksen mittakaava on Valittajan valituksessaan osoittamalla tavalla potentiaalisesti erittäin merkittävä. Nyt lausunnon perusteella on todennäköistä, että myös jäähdytyksen toteutustapa on aiemmin esitetystä poikkeava. Vähintäänkin se on täysin selvittämätön. YVA-lain tapauskohtainen soveltaminen tulee tehdä, mikäli hankkeella todennäköisesti on YVA-laissa lueteltuja laitoksia vastaavia merkittäviä vaikutuksia. Oikeuskäytännön mukaan YVA-tarveharkinnassa tulee noudattaa varovaisuusperiaatetta, eli menettelyn soveltaminen on aina tarpeen perustavan epäilyn jäädessä em. kaltaisista vaikutuksista. Olennainen epävarmuus hankkeen merkittävistä vaikutuksista on arviointivelvollisuutta puoltava näkökohta. Valituksessa on ensinnäkin kiistatta osoitettu, että käytettävissä ollut tieto on jättänyt vahvan ja perustellun epäilyksen laitoksen toteutustavasta ja vaikutuksista. Lisäksi kyse on vähintäänkin mittakaavaltaan ja tekniseltä toteutukseltaan uudentyyppisestä hankkeesta. Myös sitä on pidettävä epävarmuutta lisäävänä, arvioinnin tarvetta puoltavana seikkana (mm. YM 6.4.2021, liite 3).

On myös Valittajan saaman käsityksen mukaan pidettävä enemmän poikkeuksellisenä kuin oletettavana, että YVA-menettelyn sijaan teholtaan ja mitoitukseltaan kaikkien aikojen suurin tämänkaltainen teollisuushanke tarkastellaan asemakaavassa. Tämän hankkeen koko, luonne ja vaikutusalue huomioiden on selvää, että YVA-menettelyn nimenomainen tarkoitus asemakaavaa perusteellisemmin tunnistaa ja arvioida merkittäviä ympäristövaikutuksia, on sen kohdalla erityisen perusteltu. Tästä seuraa loogisesti se, että YVA-menettelyn soveltamatta jättämisen olisi tullut johtaa automaattisesti tavallista perusteellisempien, ja riittävytensä osalta erityisen kriittisesti arviotuihin asemakaavalta edellytettäviin selvityksiin. Valituksessa esitetty todistelu ei kuitenkaan jätä epäselväksi sitä, miten hankkeen vaikutusten arviointi asemakaavatasolle jätettynä ei ole toteutunut edes alkeellisimpien perustietojen esittämisen tasolla. Kaiken edellä todetun valossa on selvää, että menettely on kestävä, eikä asemakaavapäätös valituksessa perustellun mukaisesti ole ollut laillinen.

Kynnyksen YVA-lain mukaisen tarveharkintapäätöksen antamiselle tulee olla matala. YVA-direktiivin liitteen II hankkeiden osalta päätös tulee tehdä aina, kun merkittävien haitallisten vaikutusten aiheutumista voidaan pitää mahdollisena (mm. YM 6.4.2021, liite 3). Puheena olevaa datakeskushanketta on pidettävä ainakin ko. liitteen hankkeita 3a ja 10a vastaavana, ja vieläpä erittäin merkittävän kokoisena hankkeena. YVA-lain 3:2 §:n hankevastaavuuskriteerin osalta taas hanke on perusteltua arvioida todennäköisiltä vaikutuksiltaan (jotka eivät edellytä laitokselta tiettyä teholumemaa) ainakin YVA-lain liitteen II 7a-hankkeeseen rinnastettavana.

Jäähdytstarpeen ja sen ympäristövaikutusten lisäksi valitus toi esille useita muita potentiaalisia vaikutuksia, joista puuttuvan asiatiedon ja riittämättömien selvitysten perusteella ei ole ollut mahdollista tehdä asianmukaista arviota. Erityisesti hankkeen laajalle vaikuttavat rakennusaikaiset ympäristövaikutukset, kuten huomiotta jätetty lähiympäristöön ja virkistyskäyttöön vuosikautia vaikuttava vaarallisen tason ylittävä paalutusmelu, olisivat tunnistettuina olleet YVA-kynnyksen ylittävää tasoa. Asemakaavasta tekeekin laittoman jo se, että meluvaikutusta keskeisenä ympäristövaikutuksena ei hankkeessa ole tunnistettu eikä mitenkään selvitetty, eikä myöskään YVA-harkinnan teko siltäkään osin ole ollut mahdollista.

Lopuksi Valittaja painottaa vielä kerran YVA-menettelyn tarpeen tunnistamisen kannalta kokonaishankkeen eli lämpöteknisesti toisiinsa kytkeytyvien datakeskusten systemisen yhteisvaikutuksen välttämättömyyttä. Tämä merkittäviä vaikutuksia aiheuttava tuotannollis-tekniinen kytkeytyminen saman toiminnanharjoittajan kokonaishankkeessa on merkittävä YVA-tarvetta puoltava seikka (mm. KHO 2003:40). Datakeskushanke-kokonaaisuutta olisi tullut tarkastella yhtenä hankkeena sen ympäristövaikutusten olennaisesti riippuessa juuri kokonaishankkeen tehosta ja toteutuksesta. Tästä velvoitteesta ei ole voinut välttyä esimerkiksi sillä, että Kirkkonummen tarkoitukseltaan vastaava osahanke ei ollut hyväksytty arvioinnin aikana, koska kyse ei ole erillisistä hankkeista, vaan nimenomaan saman toimijan kokonaishankkeen toteutuksesta riippuvasta vaikutuksesta. Hankkeita ei voida pilkkoa pienemmiksi osiksi ja näin kiertää YVA-velvollisuus. Asiasta on lukuisia Euroopan unionin tuomioistuimen päätöksiä (mm. YM 6.4.2021, liite 3).

Kokonaishankkeen yhteisvaikutusten huomioinnin velvoitteen laiminlyönnin ja sen merkityksen valitus seikkaperäisesti perustelee, sekä sen, miksei asian- ja lainmukainen YVA-tarveharkinta ei siten ole ollut

mahdollinen. Asemakaavapäätös tulee kumota, ja YVA-tarveharkinta ja menettelyn soveltaminen tehdä kokonaishankkeen tarkastelun pohjalta.]

Yhteenveto

Valituksenalainen asemakaava täyttää maankäyttö- ja rakennuslaissa säädetyt asemakaavan sisältövaatimukset ja on laadittu noudattaen, mitä osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelystä on laissa säädetty. Yleiskaava on ollut säädetyllä tavalla ohjeena asemakaavoituksessa. Kaavaratkaisu perustuu ajantasaisiin ja riittäviin selvityksiin, jotka on tehty kaavan tarkoitukseen nähden riittävän laajalta alueelta.

Edellä esitettyjen seikkojen valossa ja kaavan aineistoon viitaten Espoon kaupunki katsoo, ettei valituksessa ole esitetty syitä, joiden perusteella päätös tulisi kumota tai palauttaa. Valituksessa ei ole esitetty seikkoja, joiden perusteella päätös olisi lainvastainen, syntynyt virheellisessä järjestyksessä tai päätöksen tekijä olisi ylittänyt toimivaltansa. Espoon kaupunki pyytää kunnioittavasti, että hallinto-oikeus hylkää valituksen lakiin perustumattomana.

[Yhteenvedosta:

Valittaja katsoo valituksensa perustuvan lakiin ja perustelevan asemakaavapäätöksen lain vastaisuuden, ja pitää kaupungin näkemystä perustelemattomana.]

Espoossa 11.3.2022

Espoon ympäristöyhdistys ry

Rainer Lahti
varapuheenpuheenjohtaja
rainer.lahti@saunalahti.fi

Kristiina Mod
sihteeri
kitimod@gmail.com

LIITTEET

Liite 1: Hepokorvenkallio - asemakaavaehdotuksen arviointi ilmastovaikutuksista 2020

Liite 2: Hepokorvenkallio - asemakaavaehdotuksen arviointi ilmastovaikutuksista 2021

Liite 3: YVA-yhteysviranomaisen tukiaineisto YM